

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет будівництва та транспорту
Кафедра архітектури та інженерних вишукувань

До захисту
Допускається
Завідувач кафедри
Архітектури та інженерних
вишукувань Д.С. Бородай
підпис
«12» грудня 2024 р

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за другим рівнем вищої освіти

На тему: «Прийоми архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів на прикладі Закарпаття»

Виконав (ла)

(підпис)

Мельник І.І.

(Прізвище, ініціали)

Група

АРХ 2301-1 м

(Науковий) керівник

(підпис)

Бородай А.С.

(Прізвище, ініціали)

Суми – 2024 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра: Архітектури та інженерних вишукувань
Спеціальність: 191 "Архітектура та містобудування"

ЗАВДАННЯ

НА МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Мельника Івана Івановича

- 1. Тема роботи** Прийоми архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів на прикладі Закарпаття

Затверджено наказом по університету № 1415/ос від 13.05.2024

- 2. Строк здачі студентом закінченої роботи:** "23" грудня 2024 р

- 3. Вихідні дані до роботи:** тека вихідних даних до кваліфікаційної роботи з опорними матеріалами (визначене місце будівництва – вільна від забудови ділянка поблизу с. Біловарці Тячівського району Закарпатської області)

- 4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що підлягають розробці)**

Пояснювальна записка включає: вступ (актуальність теми, мета, об'єкт, предмет, задачі, методи, наукову новизну дослідження, практичне значення одержаних результатів); розділ 1 – Передумови формування та аналіз практики будівництва комплексів відпочинку та оздоровлення; розділ 2 - Фактори та вимоги, що впливають на проектування комплексів відпочинку та оздоровлення; розділ 3 - Особливості архітектурно- планувальної організації комплексів відпочинку та оздоровлення

5. Перелік графічного матеріалу (з точною вказівкою обов'язкових креслень)

11 графічно-аналітичних схем і таблиць, ситуацій на схема, генеральний план ділянки, план першого поверху на відмітці +0.000, план підземного поверху, план типового поверху, план котеджу, фасад котеджу 1-5, фасад котеджу 5-1, фасад котеджу А-В, розріз 1-1, фасад 1-13, фасад 13-1, фасад А-Т, фасад Т-А, експлікації приміщень, умовні позначення та експлікація до генплану,
10 перспективних зображень

6. Консультанти за розділами магістерської кваліфікаційної роботи

Найменування розділу	Консультанти
Оглядово-аналітичний	доц. Бородай Д.С.
Теоретичний	доц. Бородай А.С.
Результуючий	доц. Бородай А.С.
Нормоконтроль	доц. Бородай С.П.
Перевірка на аутентичність: унікальність	доц. Бородай А.С.

7. Графік виконання магістерської кваліфікаційної роботи

Найменування розділу	Термін виконання
Оглядово-аналітичний	12.10.24
Теоретичний	01.11.24
Результуючий	22.11.24
Здача роботи для перевірки на плагіат	12.12.24
Попередній захист	18.12.24
Здача роботи до деканату	18.12.24- 23.12.24
Захист роботи	26.12.24

Завдання видав до виконання:

Керівник :

(підпис)

Бородай А.С.

(Прізвище, ініціали)

Завдання прийняв до виконання:

Здобувач

(підпис)

Мельник І.І.

(Прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Мельник І.І. Прийоми архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів на прикладі Закарпаття

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування». – Сумський національний аграрний університет, Суми, 2024.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню прийомів архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів на прикладі Закарпаття. Метою дослідження є визначення основних принципів і найбільш доцільних прийомів архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів на прикладі Закарпаття та пропозиція архітектурно-проектного рішення такого об'єкту в с. Біловарці Тячівського району Закарпатської області.

Об'єктом дослідження є рекреаційно-оздоровчі комплекси, центри відпочинку і оздоровлення, бази відпочинку, санаторії, пансіонати, табори відпочинку, туристичні бази і кемпінги. Предметом дослідження є архітектурно-планувальна організація рекреаційно-оздоровчі комплексів, пансіонатів, санаторіїв, баз відпочинку, та інших закладів рекреації, прийоми і принципи архітектурно-планувальної організації об'єктів подібного призначення, особливості проектного рішення рекреаційно-оздоровчого комплексу в с. Біловарці Тячівського району Закарпатської області.

Кваліфікаційна робота в своїй структурі включає вступ, три розділи, висновки та список використаної літератури.

У першому розділі здійснено аналіз історичних етапів і передумов формування та розвитку рекреаційно-оздоровчих комплексів, досліджено теоретичну базу щодо проектування таких закладів, а також розглянуто практичні аспекти проектування і будівництва рекреаційно-оздоровчих комплексів як в Україні, так і за кордоном.

У другому розділі дослідження виконано узагальнений аналіз вимог до проектування рекреаційно-оздоровчих комплексів, виявлено чинники, що

впливають на їх формування, та систематизовано класифікацію всіх типів закладів, призначених для відпочинку й оздоровлення.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи визначено основоположні принципи архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів, узагальнено підходи та виявлено прийоми проектування таких комплексів. Крім того, запропоновано архітектурно-планувальне рішення для рекреаційно-оздоровчого комплексу в с. Біловарці Тячівського району Закарпатської області.

Ключові слова: рекреаційно-оздоровчий комплекс, база відпочинку, санаторій, рекреаційні комплекси, архітектурно-планувальна організація.

Публікації:

Мельник І.І., Бородай А.С. Особливості та прийоми архітектурно-планувальних рішень рекреаційно-оздоровчих комплексів у Закарпатті. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів і аспірантів, присвяченої Міжнародному дню студента – (18-22 листопада 2024 р.). – Суми, 2024. – С.228

ЗМІСТ

ВСТУП

- актуальність теми _____	8
- мета дослідження _____	10
- об'єкт дослідження _____	10
- предмет дослідження _____	10
- задачі дослідження _____	10
- методи дослідження _____	11
- наукова новизна дослідження _____	12
- практичне значення одержаних результатів _____	13

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА АНАЛІЗ РОЗВИТКУ БУДІВНИЦТВА РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ КОМПЛЕКСІВ _____ 15

1.1. Історичні аспекти формування та етапи розвитку рекреаційно-оздоровчих установ _____	15
1.2. Огляд досвіду України у сфері проектування та будівництва рекреаційно-оздоровчих комплексів _____	25
1.3. Аналіз закордонних практик у проектуванні та будівництві рекреаційно-оздоровчих об'єктів _____	39
1.4. Аналіз теоретичних підходів до проектування рекреаційно-оздоровчих об'єктів _____	49

РОЗДІЛ 2. ЧИННИКИ ТА КЛЮЧОВІ ВИМОГИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПРОЕКТУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ КОМПЛЕКСІВ _____ 52

2.1. Ключові нормативні вимоги та фактори при проектуванні рекреаційно-оздоровчих комплексів _____	52
2.2. Фактори, що впливають на створення рекреаційно-оздоровчих комплексів _____	58
2.3. Типи та класифікація об'єктів рекреаційно-оздоровчого призначення _____	63

РОЗДІЛ 3. СПЕЦИФІКА АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ КОМПЛЕКСІВ	68
3.1. Фундаментальні аспекти архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів	68
3.2. Прийоми та ключові принципи проектування рекреаційних і оздоровчих об'єктів	73
3.3. Особливості архітектурно-планувального рішення рекреаційно-оздоровчого комплексу у Тячівському районі Закарпатської області	82
ВИСНОВКИ	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88

ВСТУП

Актуальність теми

Актуальність теми дослідження архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів на прикладі Закарпаття обумовлена зростаючими потребами сучасного суспільства у відпочинку та оздоровленні, а також потенціалом Закарпатського регіону для розвитку рекреаційно-оздоровчої інфраструктури. Закарпаття, з його унікальними природними умовами, цілющими мінеральними джерелами, сприятливим кліматом та мальовничими ландшафтами, є одним із найбільш привабливих регіонів України для розвитку туристичної галузі, зокрема рекреаційно-оздоровчих комплексів.

Особливої значущості дослідження набуває на тлі сучасних тенденцій до ведення здорового способу життя, зростання рівня урбанізації та збільшення темпу життя. В умовах високого рівня стресу та психоемоційного навантаження, попит на послуги рекреаційного характеру невпинно зростає. З огляду на це, особливої ваги набуває створення сучасних рекреаційно-оздоровчих комплексів, що не лише надаватимуть якісні послуги, але й формуватимуть нові соціальні простори, інтегровані в природне середовище.

У зв'язку з потребою регіону в розвитку туризму та рекреаційно-оздоровчої інфраструктури, архітектурно-планувальна організація таких об'єктів постає не лише як важливий чинник формування місцевої економіки, але й як засіб збереження природного середовища. Зокрема, питання екологічної збалансованості проектів в умовах кліматичних викликів набуває особливої актуальності. Використання природних ресурсів для розвитку рекреаційної інфраструктури повинно бути розумним і спрямованим на збереження унікальних екосистем регіону.

Загальноєвропейський та світовий досвід свідчить про важливість архітектурного підходу в плануванні та реалізації рекреаційних комплексів, що є не лише місцями для відпочинку, але й засобами збереження та популяризації природної спадщини. Дослідження останніх років демонструють актуальність

інтеграції рекреаційних об'єктів у природні ландшафти з урахуванням принципів сталого розвитку та екологічної стійкості. Сучасні архітектурні тенденції дедалі більше орієнтуються на використання екологічно чистих матеріалів, застосування енергоефективних рішень та впровадження новітніх технологій, які мінімізують негативний вплив на довкілля. Такий підхід не лише підвищує комфортність перебування відвідувачів, але й сприяє формуванню гармонійного зв'язку між людиною та природою.

На Закарпатті ці аспекти набувають особливої актуальності, адже регіон має унікальне природне багатство, яке необхідно зберегти для майбутніх поколінь. Рекреаційні комплекси, розташовані в межах природоохоронних зон, таких як Карпатський біосферний резерват, потребують особливого підходу до архітектурно-планувальної організації. Кожна нова архітектурна одиниця має враховувати природоохоронні вимоги, такі як збереження біорізноманіття, мінімізація забудованих площ і застосування ландшафтних рішень, що не порушують екосистемну рівновагу.

Крім того, проектування таких об'єктів передбачає врахування місцевих кліматичних умов і традицій, що сприяє збереженню автентичності регіону та підвищує привабливість для туристів. Важливим є використання локальних природних матеріалів, таких як деревина, камінь та глина, які не лише органічно вписуються в навколишній ландшафт, але й знижують рівень екологічного забруднення під час будівництва та експлуатації.

Загальноєвропейські та світові практики свідчать, що впровадження таких підходів сприяє створенню об'єктів, які гармонійно поєднують в собі комфорт, естетику та повагу до природи. На основі цього досвіду формуються нові архітектурні концепції, які націлені на довготривалу екологічну стійкість і враховують як сучасні потреби відвідувачів, так і виклики, пов'язані з глобальними екологічними змінами. Розвиток рекреаційно-оздоровчої інфраструктури в Закарпатті на основі таких підходів може стати прикладом сталого та відповідального використання природних ресурсів, де архітектура виконує роль мосту між людиною і природою.

З огляду на це, обрана тема дослідження спрямована на вирішення низки практичних і теоретичних завдань, пов'язаних із розробкою інноваційних підходів до архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів, що поєднуюватимуть комфорт, функціональність, естетику та екологічну відповідальність.

Мета дослідження: визначити основні принципи і найбільш доцільні прийоми архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів на прикладі Закарпаття та запропонувати архітектурно-проектне рішення такого об'єкту в с. Біловарці Тячівського району Закарпатської області;

Об'єкт дослідження: рекреаційно-оздоровчі комплекси, центри відпочинку і оздоровлення, бази відпочинку, санаторії, пансіонати, табори відпочинку, туристичні бази і кемпінги

Предмет дослідження: архітектурно-планувальна організація рекреаційно-оздоровчі комплексів, пансіонатів, санаторіїв, баз відпочинку, та інших закладів рекреації, прийоми і принципи архітектурно-планувальної організації об'єктів подібного призначення, особливості проектного рішення рекреаційно-оздоровчого комплексу в с. Біловарці Тячівського району Закарпатської області.

Задачі дослідження:

- відстежити етапи становлення та проаналізувати історичні аспекти розвитку рекреаційно-оздоровчих комплексів;
- провести аналіз українського досвіду у сфері будівництва та проєктування рекреаційно-оздоровчих комплексів;
- дослідити закордонну практику будівництва та проєктування рекреаційно-оздоровчих комплексів;
- вивчити теоретичні праці, пов'язані з проєктуванням рекреаційно-оздоровчих комплексів;

- детальний проаналізувати ключові вимоги, що стосуються проектування рекреаційно-оздоровчих закладів;
- виявити та провести аналіз чинників, які впливають на процес проектування рекреаційно-оздоровчих комплексів;
- проаналізувати типологію, класифікацію й номенклатуру закладів для оздоровлення, відпочинку та рекреації;
- узагальнити основні характеристики проектування та закономірності архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів;
- сформулювати основні принципи та виявити ключові прийоми проектування рекреаційно-оздоровчих комплексів;
- запропонувати варіант архітектурно-планувального рішення для рекреаційно-оздоровчого комплексу у с. Біловарці Тячівського району Закарпатської області.

Методи дослідження:

Під час дослідження прийомів архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів доцільно використовувати комплексний метод наукового аналізу, який поєднує як теоретичні, так і практичні підходи в архітектурі та містобудуванні.

Теоретична складова дослідження передбачає всебічний аналіз попередніх наукових праць з даної тематики, а також узагальнення накопиченого досвіду в проектуванні та реалізації рекреаційно-оздоровчих комплексів. Важливими елементами цього етапу є вивчення історичних аспектів і передумов розвитку таких об'єктів, аналіз вітчизняної та міжнародної практики їхнього планування та будівництва, а також дослідження чинних нормативних вимог, які регулюють проектування цих закладів. Крім того, проводиться аналіз основних факторів і умов, що впливають на проектування рекреаційно-оздоровчих комплексів, таких як природно-кліматичні характеристики, соціально-економічні потреби та вимоги до комфорту й безпеки відвідувачів. Також

вивчаються існуючі класифікації рекреаційно-оздоровчих комплексів, санаторіїв, баз відпочинку та інших подібних закладів, що дозволяє визначити структурну різноманітність даних об'єктів. Узагальнення та систематизація отриманої теоретичної інформації створюють основу для виявлення ключових тенденцій, прийомів і принципів архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів.

Практична складова дослідження передбачає застосування теоретичних висновків у розробці концептуальних проектних рішень. На основі проаналізованих тенденцій та принципів пропонується створити експериментальну модель рекреаційно-оздоровчого комплексу, яка враховуватиме специфіку території, природні та соціальні особливості, а також екологічні вимоги. Таке проектне рішення спрямоване на втілення досліджених прийомів архітектурно-планувальної організації у конкретному контексті, що дозволяє оцінити їх ефективність та відповідність сучасним вимогам. У процесі проектування враховуються вимоги щодо енергоефективності, екологічної сталості та комфорту відвідувачів.

Для досягнення цілей дослідження застосовуються різноманітні емпіричні методи та методики, що включають опитування (анкетування, інтерв'ю) з метою отримання інформації про потреби і побажання користувачів, а також тестування проектних рішень шляхом їхнього моделювання та подальшого аналізу. В процесі роботи також використовуються методи прогнозування, що включають проектне моделювання архітектурних об'єктів і передбачають оцінку можливих впливів та результатів впровадження розроблених рішень.

Наукова новизна дослідження в розробці і впровадженні архітектурних рішень, які гармонійно поєднують потреби комфорту відвідувачів та екологічну стійкість у контексті природоохоронних вимог і культурних особливостей регіону. Основні елементи новизни цього дослідження включають такі аспекти:

- інтеграція з унікальними природними умовами – обґрунтовано нові підходи до архітектурно-планувальної організації, що враховують кліматичні, географічні та ландшафтні особливості Закарпаття. Це включає

розробку концепцій, які мінімізують вплив забудови на навколишнє середовище, зокрема у Карпатському біосферному заповіднику;

- поєднання культурної автентичності з сучасними вимогами – дослідження пропонує інноваційні прийоми, які дозволяють зберегти культурну ідентичність регіону через використання локальних матеріалів та традиційних архітектурних форм у поєднанні з сучасними енергоефективними рішеннями;

- екологічна стійкість і сталий розвиток – визначено принципи та прийоми, що спрямовані на зменшення впливу будівництва та експлуатації на екосистему, включаючи застосування технологій пасивного опалення та природної вентиляції, зелених дахів, систем водозбереження та очищення води, які підходять для рекреаційних об'єктів у регіоні з природоохоронними обмеженнями;

- нова методологія класифікації рекреаційно-оздоровчих комплексів – розроблено типологію комплексів, що базується на умовах Закарпатського регіону, яка враховує різноманітність їх функціональних зон, рівень екологічної інтеграції та типи активностей, що відповідають потребам місцевих і туристичних груп.

- моделювання ефективності запропонованих прийомів – запропоновано новий підхід до моделювання проектних рішень для рекреаційно-оздоровчих комплексів з урахуванням впливу на природне середовище. Це дозволяє оцінити потенційний вплив архітектурно-планувальних рішень на біорізноманіття та екосистемні процеси в регіоні.

Таким чином, наукова новизна дослідження полягає у створенні концепції сталого розвитку рекреаційно-оздоровчих комплексів, яка сприяє гармонійному поєднанню природних, культурних та соціально-економічних факторів Закарпаття.

Практичне значення одержаних результатів.

Результати цього аналітичного дослідження мають суттєве прикладне значення, оскільки виявлені закономірності проектування, а також методи і

засади архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів можуть бути використані при розробці нормативних рекомендацій і положень для закладів, призначених для рекреації та оздоровлення, таких як відпочинкові бази, санаторії, туристичні комплекси та готелі. Дослідження також буде корисним для проектних і науково-дослідних установ, що займаються створенням проектних рішень для різноманітних рекреаційно-оздоровчих закладів. Крім того, здобуті результати є цінним вихідним матеріалом для подальших глибших наукових досліджень, які можуть проводитися дослідниками та здобувачами освіти у закладах вищої освіти.

РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА АНАЛІЗ ПРАКТИКИ БУДІВНИЦТВА КОМПЛЕКСІВ ВІДПОЧИНКУ ТА ОЗДОРОВЛЕННЯ

1.1. Історичні аспекти формування та етапи розвитку рекреаційно-оздоровчих установ

Рекреаційно-оздоровчі установи мають довгу історію, яка бере свій початок ще з античних часів, коли з'явилися перші громадські лазні та купальні. Давні цивілізації, такі як римська та грецька, розуміли важливість фізичного та духовного відновлення, тому облаштовували місця для оздоровлення й відпочинку.

У середньовіччі концепція рекреації зазнала змін, проте важливість чистоти та відновлення залишалася актуальною, особливо в монастирях, де люди також могли знайти умиротворення.

Промислова революція у ХІХ столітті дала новий поштовх до розвитку оздоровчих закладів, коли міста почали масово створювати парки, курорти та санаторії, які були доступні різним соціальним верствам. Державна політика почала відігравати значну роль у розвитку інфраструктури для відпочинку, адже фізичне і психічне здоров'я населення ставало стратегічним ресурсом.

У ХХ столітті медицина, а зокрема фізіотерапія та гідротерапія, зміцнили зв'язок між здоров'ям і відпочинком, що призвело до появи санаторіїв та профілакторіїв. В сучасному світі рекреаційно-оздоровчі установи стали невід'ємною частиною життя людей, що прагнуть підтримувати баланс між роботою і відпочинком. Різноманітність wellness-центрів, SPA-комплексів та курортів свідчить про широкий попит на послуги, пов'язані з фізичним та емоційним благополуччям.

Зважаючи на зміни в суспільстві та зростання свідомого ставлення до власного здоров'я, аналіз історичних факторів формування таких установ є вкрай важливим для розуміння їхнього значення та ролі в сучасному житті.

Античні корені оздоровчих практик сягають часів **Стародавньої Греції**, Риму та навіть Єгипту, де формувалися перші концепції місць для відпочинку і

відновлення. У Стародавній Греції значну роль у здоров'ї населення відігравали палестри та гімнасії — місця, де люди не лише займалися фізичними вправами, але й проходили процедури для зміцнення здоров'я. Греки розуміли важливість фізичної активності як частини гармонійного розвитку, поєднуючи спорт із процедурами очищення і релаксації.

У **Стародавньому Римі** оздоровчі практики досягли свого розквіту в термах – громадських лазнях, які стали важливими соціальними центрами. Терми пропонували відвідувачам різні процедури, такі як очищення шкіри, масажі, сауни та басейни з водою різних температур. Найбільші терми могли вміщувати тисячі відвідувачів, ставали місцями для соціальних зустрічей, проведення політичних бесід і навіть укладання угод. Римські терми були доступні для всіх соціальних верств і сприяли розвитку культури оздоровлення, яка була спрямована на фізичне та емоційне відновлення.

Ще раніше, у **Стародавньому Єгипті**, також існували місця для відпочинку та оздоровлення. Відомо, що єгипетська знать використовувала ритуальні купелі та очищувальні процедури для зміцнення здоров'я та краси. У палацах фараонів і храмах були спеціальні басейни, де проводили очищувальні ритуали. Крім того, єгиптяни активно використовували ароматичні масла і лікувальні рослини в оздоровчих цілях, а також для релаксації. Лікувальні ванни з додаванням натуральних інгредієнтів стали однією з перших форм рекреації і підтримки здоров'я, а знання про ці практики передавалися у спадок.

Античні оздоровчі практики Стародавньої Греції, Риму та Єгипту заклали основи сучасної культури відпочинку та відновлення, поєднуючи фізичне здоров'я із духовною рівновагою, що залишило важливий слід у розвитку рекреаційно-оздоровчих закладів у подальші епохи.

У **середньовіччі** монастирі та релігійні установи відігравали значну роль у підтримці фізичного та духовного здоров'я населення. У період, коли медицина була обмежена знаннями і ресурсами, саме монастирі ставали центрами не лише релігійного життя, а й допомоги хворим та пораненим. Багато монастирів мали власні лікарні та аптеки, де ченці вирощували лікарські рослини і

виготовляли на їхній основі мазі, настоянки та відвари. Ці засоби застосовували для лікування різних хвороб.

Монастирі були одними з небагатьох місць, де люди могли знайти фізичний та психічний спокій, що було особливо важливо в умовах частих війн, епідемій та соціальних потрясінь середньовіччя.

У монастирях існували спеціальні «бальнеарії» — приміщення для купання, де відвідувачі могли здійснювати очищувальні ритуали. Бальнеотерапія, або лікування водою, вважалася важливим засобом для очищення тіла і душі. Окрім того, ченці часто доглядали за джерелами і криницями, які вважалися цілющими. Люди з різних регіонів відвідували ці місця, вірячи в їхню здатність зцілювати хвороби.

Таким чином, монастирі та релігійні установи середньовіччя допомагали підтримувати фізичне та психічне здоров'я суспільства. Їхній внесок у формування культури оздоровлення став важливою основою для розвитку системи медичних та рекреаційних установ в подальші епохи.

У ранньомодерний період (XVI-XVIII століття) в Європі відбувся справжній злет купальної культури та формування перших курортів. Поштовхом до цього стали наукові відкриття, які сприяли розумінню цілющих властивостей природних джерел, мінеральних вод і морських ванн. Лікарі та науковці почали рекомендувати водні процедури для лікування різних хвороб, таких як ревматизм, проблеми з травленням та шкірні захворювання. Це сприяло виникненню перших оздоровчих курортів, які швидко набули популярності серед аристократії та заможних верств населення. Це сприяло появі нових типів будівель і споруд, орієнтованих на оздоровлення та відпочинок. Перші курорти Європи сформували основу для архітектури рекреаційних закладів, яка поєднувала естетику, функціональність і символізм здоров'я та престижу.

Термальні купальні були одними з найперших і найпоширеніших споруд курортів цього часу. Вони мали просторі зали для прийняття гарячих та холодних ванн і часто були облаштовані для окремих процедур. Наприклад, у

місті Бат в Англії реконструйовані римські терми отримали нове життя як курортний центр. Архітектура купалень зазвичай включала симетричні павільйони з басейнами, розташованими в центрі, і класичні арки, що нагадували давньоримської традиції.

Готелі та пансіонати для відпочиваючих стали невід'ємною частиною курортів, оскільки забезпечували житло для відвідувачів. Споруди зазвичай будувалися поруч із лікувальними джерелами або купальнями, часто маючи фасади, з яких відкривалися краєвиди на оточуючі ландшафти. В цей період розвивалися такі архітектурні напрями як ренесанс, бароко і класицизм, тому фасадам готелів були характерні класичні елементи: колони, симетричні композиції, тощо.

Павільйони для лікувальних процедур призначалися для лікування за допомогою мінеральних вод та грязьових процедур. Наприклад, на курортах Віші у Франції та Баден-Баден у Німеччині були побудовані спеціальні павільйони, що включали зони для водних процедур, грязьові ванни та інші медичні послуги. Споруди склалися з просторих залів з великими вікнами для забезпечення природного освітлення.

Прогулянкові галереї та зали для відпочинку (відкриті або закриті) дозволяли відпочиваючим насолоджуватися пейзажами під час прогулянок, навіть у несприятливу погоду. Такі галереї зустрічалися на багатьох курортах Європи, відрізнялися витонченою архітектурою, декоративними елементами (аркадами, колонами, різьбленими дерев'яними деталями). Вони часто з'єднували основні лікувальні корпуси з місцями для розваг.

Заклади для проведення культурних заходів, де проводилися концерти, театральні вистави, прийоми та бали. Архітектура цих закладів мала елементи стилів бароко або класицизму, з багатим декором, розкішними люстрами та розписними стелями.

В цей період одним із найвідоміших ранніх курортів стало місто Бат в Англії, де з давніх часів існували римські терми з мінеральними джерелами. В XVI столітті інтерес до Бату відновився, і він перетворився на центр відпочинку

та оздоровлення для англійської знаті. У Франції та Німеччині також з'явилися курорти, такі як Віші та Баден-Баден, які стали популярними центрами оздоровлення. У таких місцях люди могли не лише пройти лікувальні процедури, а й насолоджуватися прогулянками, відвідувати культурні заходи та спілкуватися з іншими відвідувачами.

Промислова революція XIX століття мала глибокий вплив на формування рекреаційно-оздоровчих закладів, оскільки швидка урбанізація і розвиток промислових міст привели до погіршення умов життя і здоров'я робітників. Погіршення якості повітря, перенаселеність і важкі умови праці спонукали до розвитку оздоровчих закладів, які надавали можливість мешканцям міст відновлювати сили та підтримувати здоров'я. Виникли нові типи рекреаційно-оздоровчих закладів, які стали архітектурними відповідями на виклики індустріалізації.

Санаторії, або лікарні для тривалого перебування, стали популярними в Європі для лікування хронічних захворювань, особливо дихальних шляхів, які часто були спричинені забрудненням повітря. Вони розташовувалися у віддалених від міста зонах, зазвичай поблизу лісів або гір, з метою забезпечення доступу до чистого повітря та природних ресурсів. Функціонально-планувальна організація санаторіїв включала просторі зали, відкриті тераси та великі вікна для проникнення сонячного світла та свіжого повітря, що було важливим для лікувальних процедур.

Курортні комплекси з термальними та мінеральними джерелами, такі як Карлові Вари в Чехії та Баден-Баден у Німеччині, отримали новий імпульс у розвитку під впливом медичних досліджень, які доводили користь мінеральних вод для здоров'я. На цих курортах будувалися великі купальні комплекси та павільйони для водолікування. Архітектура відзначалася використанням класицистичних та еkleктичних стилів, включаючи орнаменти, арки і колони.

Бальнеологічні центри та купальні комплекси. Популярність водолікування в XIX столітті стимулювала будівництво великих бальнеологічних центрів та комплексів купалень у містах. Купальні комплекси,

такі як знамениті купальні Геллерт в Будапешті, включали басейни з різними температурними режимами, масажні кабінети, зали для парових ванн і навіть місця для соціальних зібрань. Архітектура часто відзначалася розкішшю, з елементами неоренесансу, бароко і навіть мавританського стилю, що створювало атмосферу розкоші й оздоровлення.

Морські курорти набули широкого поширення як місця для зміцнення здоров'я завдяки купанню в морі, загартовуванню та чистому повітрю. Такі курорти, як Брайтон в Англії або Довіль у Франції, були відомими місцями відпочинку для заможних людей. Морські курорти характеризувалися розвитком таких спеціалізованих споруд як готелів, вілл, купальних павільйонів на пляжах, прогулянкових пірсів.

Спортивні та рекреаційні клуби. У XIX столітті почали виникати спортивні та рекреаційні клуби, особливо популярні серед середнього класу та аристократії. Це були клуби для занять тенісом, плаванням, верховою їздою та іншими видами спорту, що набирали популярності як спосіб оздоровлення. Споруди таких клубів включали криті та відкриті спортивні майданчики, павільйони та зали для відпочинку.

Центри з альтернативними оздоровчими практиками. У другій половині XIX століття з'явилися заклади, що пропонували нові, альтернативні методи оздоровлення, зокрема натуропатію та гідротерапію. Подібні центри акцентували увагу на природному лікуванні й здоровому способі життя, і їхня архітектура була спрощеною та більш практичною, порівняно з розкішними курортами. Приміщення зазвичай включали кімнати для водолікування, зали для масажу і фізичних вправ, а також зони відпочинку на природі.

Крім того, промислова революція сприяла розвитку міського планування. Таким чином виникли численні *громадські парки та ботанічні сади*, призначені для відпочинку міських жителів. Такі парки стали важливою частиною оздоровчої інфраструктури, оскільки надавали місця для прогулянок, фізичних вправ і соціального спілкування. Наприклад, Ріджентс-парк у Лондоні чи Булонський ліс у Парижі стали популярними місцями для відпочинку на

свіжому повітрі. Парки включали стежки, містки, альтанки, а також озера, фонтани та павільйони для відпочинку.

У XX столітті розвиток курортів і санаторіїв був тісно пов'язаний із прогресом медичної науки та змінами в державній політиці. Після Першої світової війни питання здоров'я населення набуло нового значення, і багато країн почали впроваджувати системи соціального забезпечення, в яких рекреаційно-оздоровчі заклади відігравали важливу роль. Лікування та профілактика захворювань у санаторіях і на курортах стали доступними для ширших верств населення, що стимулювало розвиток інфраструктури та пошук нових методів оздоровлення. Державна підтримка, а також активне медичне дослідження вплинули на типологію і функціональність курортів, спрямовуючи їх на задоволення конкретних потреб у галузі охорони здоров'я.

Медичні дослідження, спрямовані на боротьбу з поширеними захворюваннями, такими як туберкульоз, серцево-судинні та респіраторні хвороби, стимулювали розвиток спеціалізованих санаторіїв, зосереджених на певних типах лікування.

У середині XX століття, після Другої світової війни, в багатьох країнах Європи та у Радянському Союзі держава почала активно підтримувати курортно-санаторну сферу як частину системи соціального забезпечення. Санаторії та курорти стали доступнішими для робітників та службовців, часто за часткову або повну оплату держави. У Радянському Союзі, наприклад, курортна інфраструктура розвивалася під егідою профспілок, і робітники мали право на оздоровчі путівки до санаторіїв у таких місцях, як Крим, Кавказ чи Карпати. Це вплинуло на масове будівництво типових санаторіїв і курортів із чіткою функціональною структурою, включаючи зали для лікувальних процедур, їдальні, зони для відпочинку та фізичних вправ.

Протягом XX століття медики та архітектори співпрацювали, щоб інтегрувати нові методи лікування в архітектуру курортів. Такі методи, як бальнеотерапія, таласотерапія (лікування морем) та різні форми фізіотерапії, стали важливими елементами санаторного лікування. Наприклад, на морських

курортах будували спеціальні басейни з морською водою, парові лазні, а на мінеральних курортах облаштовували спеціальні приміщення для прийому грязьових ванн. Архітектура таких закладів почала враховувати потреби у вентиляції, зонуванні для різних типів процедур і просторих місцях для лікувальної фізкультури.

У середині та другій половині ХХ століття в багатьох країнах з'явилися великі курортно-санаторні комплекси, які об'єднували різні типи оздоровчих послуг. Такі комплекси розвивалися у зв'язку зі збільшенням попиту на лікування і профілактику захворювань серед широких верств населення. Ці комплекси могли одночасно надавати послуги для людей різного віку та стану здоров'я, зокрема дитячі та загальні санаторії, реабілітаційні центри після травм, курорти для сердечників тощо. Наприклад, у Німеччині та Чехії такі курортні зони, як Баден-Баден і Карлові Вари, стали важливими центрами медичного туризму.

У ХХ столітті важливою складовою розвитку курортів та санаторіїв стало державне регулювання і стандартизація якості наданих послуг. Медичні стандарти та сертифікація курортів забезпечували відповідність процедур вимогам безпеки та ефективності.

У другій половині ХХ століття великі міста також почали інтегрувати рекреаційні та оздоровчі заклади як частину міської інфраструктури. Це могли бути центри фізичної реабілітації, спортивно-оздоровчі комплекси, профілакторії, які надавали послуги з оздоровлення і профілактики.

Сучасна індустрія оздоровлення відзначається швидким розвитком і популяризацією нових підходів, що відповідають потребам сучасного суспільства. Попит на послуги, які сприяють фізичному, емоційному та ментальному благополуччю, зріс у всьому світі. Від традиційних SPA-комплексів до комплексних wellness-центрів – сучасні оздоровчі заклади стали поєднанням передових медичних технологій, древніх практик і інноваційних методів відновлення, створюючи інтегровані простори для релаксації, фізичної активності та персоналізованого догляду.

Wellness-індустрія сьогодні не обмежується лише короткостроковими програмами або індивідуальними процедурами. Ідея здорового способу життя і цілісного підходу до оздоровлення активно просувається через комплексні wellness-центри, що пропонують програми для різних аспектів життя, таких як здорове харчування, спорт, медитація і ментальне здоров'я. Ці центри розробляють довгострокові програми для фізичного та емоційного балансу, мотивуючи людей до активного і свідомого способу життя.

Сучасні SPA-комплекси надають широкий спектр послуг, від традиційних масажів та водних процедур до новітніх апаратних методик, таких як кріотерапія, масаж із застосуванням високочастотного ультразвуку та лазерні процедури. Водночас, зростає інтерес до автентичних, регіональних технік оздоровлення, таких як тайський масаж, аюрведа, східні практики, які надають SPA-центрам унікальності та привабливості. Зони для релаксації часто доповнюються гідротерапевтичними басейнами, соляними кімнатами, сауною і хамамом.

Wellness-туризм став важливою складовою сучасної оздоровчої індустрії, орієнтуючись не лише на короткочасне відновлення, а й на лікування та профілактику хронічних захворювань. Медичні wellness-тури, що включають відвідування термальних курортів, санаторіїв із природними мінеральними водами, а також спеціалізованих центрів для лікування органів дихання та серцево-судинної системи, користуються популярністю серед людей, які бажають поєднати відпочинок з оздоровленням.

Завдяки розвитку технологій, сучасні wellness-центри впроваджують цифрові інструменти для персоналізації програм. Використання біометрії, генетичного тестування та аналізу фізичних показників дозволяє створювати індивідуальні оздоровчі програми, що враховують конкретні потреби кожного клієнта. Віртуальні консультації, мобільні додатки для моніторингу здоров'я і інтеграція зі смарт-пристроями дозволяють людям підтримувати зв'язок із wellness-центрами навіть після завершення їхнього перебування.

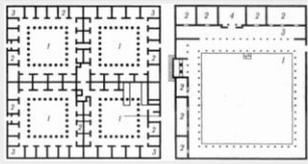
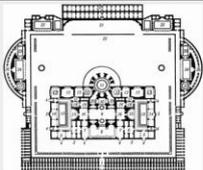
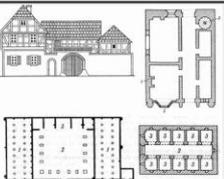
У сучасних wellness-центрах архітектура і дизайн відіграють важливу роль у створенні атмосфери для відновлення та релаксації. Біофільний дизайн, що включає природні матеріали, великі вікна, зелені насадження та водні елементи, створює відчуття гармонії з природою. Простори wellness-центрів часто проектуються з урахуванням зон релаксації, сенсорних кімнат для медитації, приміщень для групових занять і персональних кабінетів для процедур, що сприяє інтеграції фізичного та ментального оздоровлення.

Індустрія оздоровлення поступово переходить до використання екологічно чистих продуктів та сталих рішень, що мінімізують вплив на навколишнє середовище. Wellness-центри зосереджуються на використанні натуральних, органічних косметичних засобів, а також екологічних методів будівництва та експлуатації. Дедалі частіше впроваджуються технології енергоефективності, системи повторного використання води та управління відходами, що відповідає сучасним стандартам відповідального ставлення до природи.

Індустрія wellness активно розвиває програми, спрямовані на ментальне здоров'я, включаючи йогу, медитацію, майндфулнес і програми психологічної підтримки. Сучасні центри пропонують не лише традиційні процедури, а й заняття, спрямовані на досягнення гармонії між тілом і розумом. Такі підходи дозволяють людям краще справлятися зі стресом, зберігати спокій і підвищувати рівень щастя, що відповідає загальній концепції wellness як комплексного підходу до життя.

Сучасна індустрія оздоровлення зосереджена на комплексному підході до здоров'я, що враховує потреби тіла, розуму та навколишнього середовища. Завдяки розвитку цифрових технологій, персоналізації послуг, сталому розвитку та інноваційним архітектурним рішенням, wellness-центри та SPA-комплекси стають не лише місцем для відпочинку, але й ефективним інструментом для збереження та покращення якості життя в умовах сучасного темпу і стресу.

Таблиця 1.1

РОЗДІЛ I. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ЕТАПИ РОЗВИТКУ КОМПЛЕКСІВ ВІДПОЧИНКУ ТА ОЗДОРОВЛЕННЯ				
№ П/П	ІЛЮСТРАЦІЯ	ЕПОХА	ХАРАКТЕРНІ ОБ'ЄКТИ, ОСОБЛИВОСТІ	ПЕРІОД
СТАРОДАВНІЙ СВІТ				
I		СТАРОДАВНЯ ГРЕЦІЯ	- ПРО ОБРАЗ ГОТЕЛІВ (КАТАГОГІ); ГІМНАСІЇ; ПАЛЕСТРА	VI СТ. ДО Н. Е. - VI СТ. Н. Е.
II		СТАРОДАВНІЙ РИМ	- ТЕРМИ, АМФІТЕАТРИ, ПОСТОЯЛІ ДВОРИ, ПЕРШІ КЛІМАТОЛІКАРНІ	VIII СТ. ДО Н. Е. - V СТ. Н. Е.
III		СТАРОДАВНІЙ ЄГИПЕТ	- КОМФОРТНІ ПАЛАЦИ І ЖИТЛОВІ БУДИНКИ З ВНУТРИШНІМИ ДВОРИКАМИ	IV-III ТИСЯЧОЛІТТЯ ДО Н. Е. - I СТ. Н. Е.
ЕПОХА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ				
IV		- ВІЗАНТИЙСЬКИЙ ПЕРІОД - РОМАНСЬКИЙ ПЕРІОД - ГОТИЧНИЙ ПЕРІОД	БАТОГОФУНКЦІОНАЛЬНІ МОНАСТИРСЬКІ КОМПЛЕКСИ, ГРАНДІОЗНІ ХРАМИ, КАРАВАН-САРАЇ (ПРОТОТИПИ ГОТЕЛІВ), ПЕРШІ ГОТЕЛІ, ПРИТУЛКИ ДЛЯ ПАЛОМНИКІВ, ГОСТИННІ ДВОРИ, ПОСТОЯЛІ ДВОРИ, ПРИДОРОЖНІ ГОТЕЛІ - ІННИ	VI - XV СТ.
РАНЬНОМОДЕРНИЙ ПЕРІОД (XVI-XVIII століття)				
V		- РЕНЕСАНС - БАРОКО - КЛАСИЦИЗМ	ЗЛЕТ КУПАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ФОРМУВАННЯ ПЕРШИХ КУРОРТІВ, ВОДНІ ПРОЦЕДУРИ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ РІЗНИХ ХВОРОБ.	XVI-XVIII СТ.
ПРОМИСЛОВА РЕВОЛЮЦІЯ XIX СТОЛІТТЯ				
VI		- МАВРИТАНСЬКИЙ - БАРОКО - НЕОРЕНЕСАНС	ШВИДКА УРБАНІЗАЦІЯ ПРИВЕЛИ ДО ПОГІРШЕННЯ УМОВ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я/ВИНИКЛИ НОВІ ТИПИ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ ЗАКЛАДІВ, ЯКІ СТАЛИ АРХІТЕКТУРНИМИ ВІДПОВІДЯМИ НА ВИКЛИКИ ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ.	XXI СТ.

1.2. Аналіз вітчизняного досвіду проектування і будівництва комплексів відпочинку та оздоровлення

Для вивчення особливостей організації містобудівних та архітектурно-планувальних рішень рекреаційно-оздоровчих комплексів, доцільно провести огляд прикладів проектування та зведення наявних об'єктів подібного

функціонального призначення. Цей огляд варто здійснювати на основі аналізу як вітчизняного, так і міжнародного досвіду.

Оцінюючи вітчизняний досвід, пропонується розглянути об'єкти як в цілому по Україні (Санаторій "Моршинський" (Львівська область), база відпочинку «Сонячна» у с.Затока (Одеська область), туристичний комплекс «Буковель (Івано-Франківська область)), так і зокрема у Закарпатті (Оздоровчо-рекреаційний комплекс «Косино» в с. Косонь та санаторій «Шаян» у с. Шаян). Далі розглянемо більш детально кожний з перерахованих об'єктів.

Санаторій «Моршинський» у м. Моршин Львівської області. Санаторій "Моршинський" був заснований у 1982 році. Комплекс включає 200 номерів, розташованих у чотирьох корпусах (рис. 1.1, 1.2). Корпус №1 є двоповерховою будівлею з номерами для проживання, корпус №2 також включає водолікарню і з'єднаний переходом із корпусом №1. Корпус №3 – триповерхова будівля, де розміщено лікувальні кабінети і додаткові номери, а корпус №4 – семиповерхова споруда з ліфтом, медичним центром і номерним фондом, з'єднана переходом з корпусом №3.

Санаторій має вдале місце розташування навпроти б'ювету з цілющими мінеральними водами. Поруч розташовані санаторій "Аркадія", сувенірний ринок, екскурсійне бюро та цілодобовий супермаркет. Завдяки наявності лікувального корпусу, їдальні та номерного фонду на одній території, "Моршинський" ідеально підходить для комфортного оздоровлення. Дістатися сюди можна поїздом: відстань від залізничного вокзалу Львова – 80 км, від Стрия – 25 км. Залізничний вокзал Моршина знаходиться всього за 400 метрів від санаторію.

Санаторій "Моршинський" користується популярністю серед відпочивальників завдяки поєднанню доступної вартості, високоякісного обслуговування і зручних умов. Територія закладу обладнана затишними лавками і альтанками для відпочинку на свіжому повітрі.

Санаторій пропонує різні варіанти харчування в чотирьох просторах залах їдальні. На першому поверсі розташовані зали ресторанного харчування (зал

№1 і №2), а на другому – зал комерційного харчування (зал №3) і зал з меню на замовлення (зал №4). У раціон харчування входять свіжі овочі, фрукти, соки, йогурти, напої та мінеральна вода. Гостям доступні дієтичне, ресторанне, дитяче та замовне меню, що дозволяє кожному обрати відповідні страви.

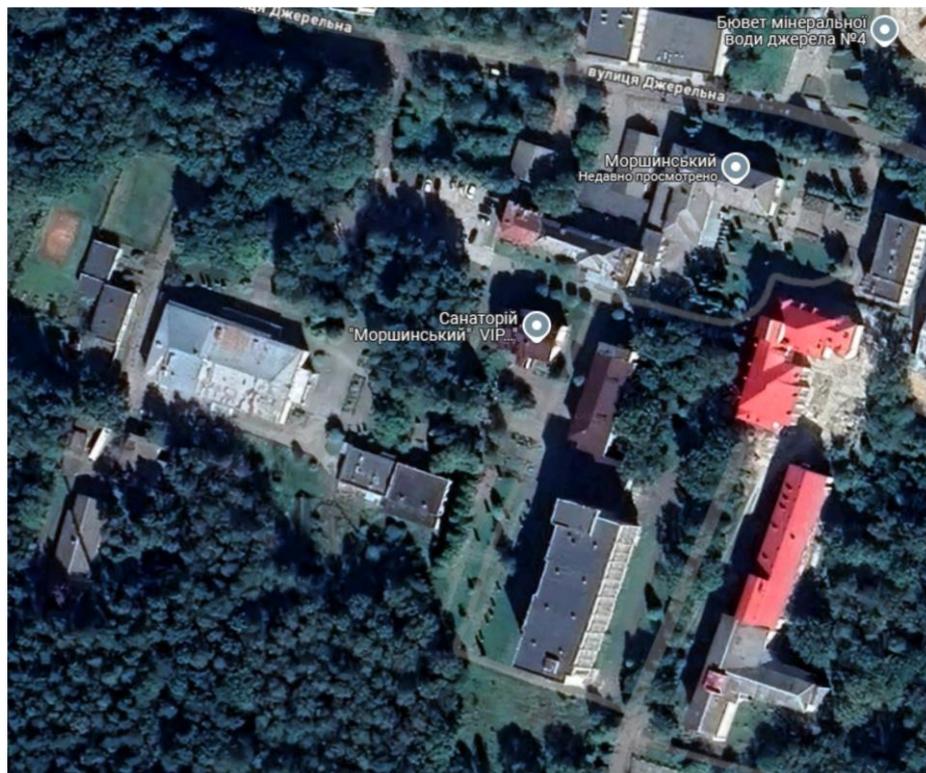

Рис. 1.1 – Генеральний план території санаторію «Моршинський»

Рис. 1.2 – Загальний вигляд корпусів санаторію «Моршинський»

Санаторій пропонує різні варіанти харчування в чотирьох просторих залах їдальні. На першому поверсі розташовані зали ресторанного харчування (зал №1 і №2), а на другому – зал комерційного харчування (зал №3) і зал з меню на замовлення (зал №4). У раціон харчування входять свіжі овочі, фрукти, соки, йогурти, напої та мінеральна вода. Гостям доступні дієтичне, ресторанне, дитяче та замовне меню, що дозволяє кожному обрати відповідні страви.

Для активного відпочинку і розваг на території закладу облаштовано:

- спортивно-оздоровчий комплекс;
- волейбольний майданчик;
- тенісний корт і майданчик для бадмінтону;
- тренажерний зал і настільний теніс;
- сауну, бар, клуб, дискотеку;
- косметичний салон і перукарню;
- дитячий майданчик, більярдну, екскурсійне бюро, бібліотеку, автостоянку і кафе.

У "Моршинському" спеціалізуються на лікуванні і профілактиці захворювань печінки, органів травлення, підшлункової залози, а також ендокринної системи.

У клубі, розташованому в одному з корпусів, регулярно проходять тематичні зустрічі, концерти, розважальні програми, танцювальні змагання, кінопокази, дегустації від шеф-кухарів тощо. Бібліотека часто проводить літературні вечори та зустрічі з відомими особистостями, додаючи культурну складову до загального відпочинку.

База відпочинку "Сонячна" у с. Затока (Одеська область) має оригінальне архітектурне рішення, що забезпечує різноманітність зручних номерів, які задовольняють найрізноманітніші вподобання гостей (рис. 1.3, 1.4). Внутрішній дворик комплексу доповнений фонтанами, що створюють особливу атмосферу затишку.

Рис. 1.3 – Генеральний план території бази відпочинку «Сонячна» у с. Затока (Одеська обл.)

Рис. 1.4 – Загальний вигляд бази відпочинку «Сонячна» у с. Затока (Одеська обл.)

База "Сонячна" пропонує зручні житлові корпуси з різними категоріями номерів: одно- і двокімнатні кімнати для двох, трьох або чотирьох осіб класу "люкс", де все продумано для комфорту відвідувачів. Також передбачені панорамні кімнати з видом на море, які чудово підходять як для ділових зустрічей, так і для відпочинку.

Особливо красива "Сонячна" у вечірній час. Фонтани з кольоровою підсвіткою, білосніжні корпуси на фоні блакитного моря і шум прибою створюють відчуття гармонії та спокою. Морський бриз тут сприймається особливо приємно. База має власний чистий пляж із кварцовим піском, що регулярно прибирається. Пляж обладнаний шезлонгами, матрацами, парасольками, а гості можуть скористатися послугами бару-ресторану "Solar".

Для відпочиваючих різного віку облаштовано міні аквапарк з трьома басейнами: дорослий з гідромасажем, гейзерами і водоспадами, підлітковий та дитячий басейн для найменших.

Бар-ресторан "Solar", стилізований під старовинний піратський фрегат, розташований на березі моря і працює цілодобово. Привітний персонал завжди готовий запропонувати гостям різноманітні страви, екзотичні напої, коктейлі та чудову музику, що створює гарний настрій та залишає незабутні враження.

Вночі нічний клуб "StarFish" збирає шанувальників модного відпочинку, гарної музики і вражаючих шоу. Відомі діджеї та запальні шоу-програми є постійною складовою клубного життя. У просторі клубу облаштовано велику барну стійку, сучасне освітлення, потужний звук, плазмові екрани і зручні м'які дивани. Клуб працює до останнього гостя, тож це ідеальне місце для тих, хто любить танці до ранку.

"Сонячна" також ідеально підходить для організації бізнес-заходів: семінарів, конференцій, корпоративів. База має все необхідне для продуктивного ділового спілкування та комфортного відпочинку: готельні корпуси, ресторан, нічний клуб, а також спеціальний зал для конференцій, обладнаний столами, мультимедійним проектором, дошками та планшетами для записів. На другому поверсі ресторану "Solar" можна проводити банкетні та презентаційні заходи — просторий, світлий зал з великим плазмовим екраном і відкритим плануванням чудово підходить для таких подій.

Туристичний комплекс «Буковель (Івано-Франківська область) є одним із найбільших і найвідоміших курортів України, розташований у мальовничому селі Поляниця в Івано-Франківській області на відстані близько 30 км від м.

Яремче. "Буковель" розміщений на висоті 920 м над рівнем моря і охоплює значну територію, включаючи готелі, підйомники, розважальні заклади, медичні та СПА-центри (Рис. 1.5, 1.6). Створення курорту розпочалося у 2000 році, наразі він постійно розбудовується і розширюється.

Однією з ключових переваг комплексу є наявність 19 сучасних підйомників, які забезпечують зручний доступ до гірськолижних трас різної складності (загальна кількість трас – 68, довжиною від 300 до 2300 м). Це робить комплекс привабливим як для досвідчених лижників, так і для початківців. У зимовий період функціонують лижні школи, сноупарки, а також численні пункти прокату гірськолижного спорядження, що забезпечують максимальний комфорт для любителів зимових видів спорту.

На території туристичного комплексу "Буковель" розміщено понад 20 готелів, кожен з яких пропонує різні умови для відпочинку, залежно від потреб гостей. Комплекс пропонує розмаїття варіантів проживання – від затишних готелів та котеджів до просторих апартаментів, зокрема "Буковель", «Glacier Premium Apartments», «Radisson Blu Resort Bukovel», «HAY boutique hotel & spa by Edem Family», «НВОУА», «БУКА Apart-Hotel & SPA» та ін. Готелі в комплексі орієнтовані як на активний, так і на спокійний відпочинок, і можуть включати СПА, панорамні вікна з видом на гори, ресторани, фітнес-зали та інші зручності для якісного відпочинку, що приваблює відвідувачів в будь-яку пору року.

Власне готель «Буковель» включає 320 номерів, розміщених у двох котеджних містечках, і знаходиться між гірськолижними трасами безпосередньо на території однойменного гірськолижного курорту.

На території комплексу є велика кількість закладів, де можна скуштувати страви різноманітної кухні. До них належать ресторан Lucky Bull, традиційна українська "Корчма Фільварок", гриль-бар FreeStyle, піцерія "Фелічита", ресторан "Козачок", а також затишні кафе "Курінь" і "Кайзер". Це дозволяє кожному відвідувачу знайти щось на свій смак – від української кухні до популярних європейських страв.

Рис. 1.5 – Загальна схема центральної частини ТК «Буковель»

Рис. 1.6 – Загальний вигляд ТК «Буковель»

ТК «Буковель» пропонує велику кількість розважальних та оздоровчих послуг. Комплекс "Бука" є закритим розважальним центром, що включає дискотеку, боулінг, ігровий зал, більярдну та пивний клуб, створюючи можливості для насиченого дозвілля. Для ділових зустрічей передбачено сучасний конференц-зал на 100 осіб, що робить комплекс ідеальним місцем для проведення семінарів, тренінгів та інших заходів.

Комплекс також піклується про загальне оздоровлення своїх відвідувачів: на території розташовані фітнес-клуб і SPA-центр («Voda Club»), що пропонують різноманітні послуги для релаксації та відновлення сил. Медичний центр спеціалізується на профілактиці та лікуванні захворювань опорно-рухового апарату й органів травлення.

Для наймолодших гостей працює Kinder Club – дитячий клуб, де досвідчені аніматори організують ігри, майстер-класи та інші цікаві заходи. Крім того, на території комплексу є бювет із мінеральними водами, що сприяє оздоровленню та покращенню самопочуття.

Туристичний комплекс "Буковель" – це гармонійне поєднання сучасних умов для відпочинку, активного проведення часу, розваг і оздоровлення, що робить його одним із найкращих місць для відпочинку в Україні, незалежно від сезону.

Оздоровчо-рекреаційний комплекс «Косино» знаходиться в селі Косонь Берегівського району Закарпатської області. Це місце розташоване на відстані приблизно години їзди від Мукачева та 20 км від Берегова. Зазначене село більш відоме туристам як Косино, де знаходиться один з найбільш відвідуваних курортів Закарпаття – «Термальні води Косино» (рис. 1.7, 1.8).

Комплекс має термальні джерела, відкриті ще в 80-х роках під час пошуків нафти, що стало поштовхом для створення відпочинкової зони. Тепер на площі 8 гектарів розташовані різноманітні оздоровчі об'єкти, а головною привабливістю є термальні басейни з цілющою водою. Вода постачається без фільтрації, що зберігає її природні властивості, і охолоджується до комфортної температури – 41°C (31°C для дитячого басейну).

Серед основних розважальних елементів комплексу – різноманітні басейни, серед яких Басейни-Близнюки, Смарагдовий басейн, Плавальний басейн, а також оригінальний басейн Ін-Янь для контрастного купання в гарячій та холодній воді. Не можна не звернути увагу на «Золотий кран здоров'я Косино», величезний басейн з джакузі з 16-метровим фонтаном.

Рис. 1.7 – Схема оздоровчо-рекреаційного комплексу «Косино»

Рис. 1.8 – Загальний вигляд оздоровчо-рекреаційного комплексу «Косино»

Для любителів саун є спеціалізовані комплекси: Евкаліптова, Трав'яна, Угорська, Римська та хамам. Охолодитися можна у Крижаній печері.

У літній період для гостей працює аквапарк з різноманітними гірками, такими як Камікадзе, Метелик, Чорна діра, що популярні серед як дітей, так і

дорослих. Активний відпочинок доповнюється тренажерною зоною та мотузковим парком.

На території комплексу є різноманітні заклади харчування: фуд-зони, бари, ресторан «Iváncsó Birtok Étterem» і «Rock Bar». Для дітей працює ігрова кімната з аніматорами, дитячий майданчик і міні-зоопарк.

Для тих, хто планує залишитися на ніч, на території комплексу є готель «Іванчо Бірток» високого класу з розвиненою інфраструктурою.

Оздоровчий комплекс «Шаян» розташований у живописній долині річки Тиса, поруч із підніжжям хребта Вигорлат-Гутинського, що обрамляє місцевість з усіх боків, залишаючи лише східний прохід. Унікальний клімат цього курорту забезпечує природний захист від сильних вітрів завдяки гірському хребту. Літо тут не надто спекотне, а зима м'яка і сніжна, що робить місце ідеальним для відпочинку в будь-яку пору року. Завдяки наявності великих лісових масивів і відсутності сильних вітрів, концентрація свіжого гірського повітря є оптимальною.

Головним багатством курорту є його мінеральні джерела, води яких за своїм складом подібні до відомих «Боржомі», «Нарзан» та «Єсентуків». Вода «Шаян» відзначається неперевершеним смаком, прозорістю і відсутністю неприємних присмаків або запахів, зберігаючи стабільність своїх фізико-хімічних властивостей протягом року. Вода подається без фільтрації, що зберігає всі її цілющі властивості. Найбільшу цінність мають джерела «Шаян-4» та «Шаян-242», які славляться своєю ефективністю.

Курорт «Шаян» пропонує різноманітні оздоровчі послуги, а найбільш відомим серед санаторіїв є ДП «Санаторій Шаян», який був заснований ще в 1957 році та отримав найвищу акредитацію від Міністерства охорони здоров'я України. Санаторій спеціалізується на реабілітації пацієнтів з цукровим діабетом та має можливість розмістити до 30 осіб в окремому відділенні, а загалом здатний вмістити до 170 пацієнтів у загальнотерапевтичному відділенні (рис. 1.9, 1.10).

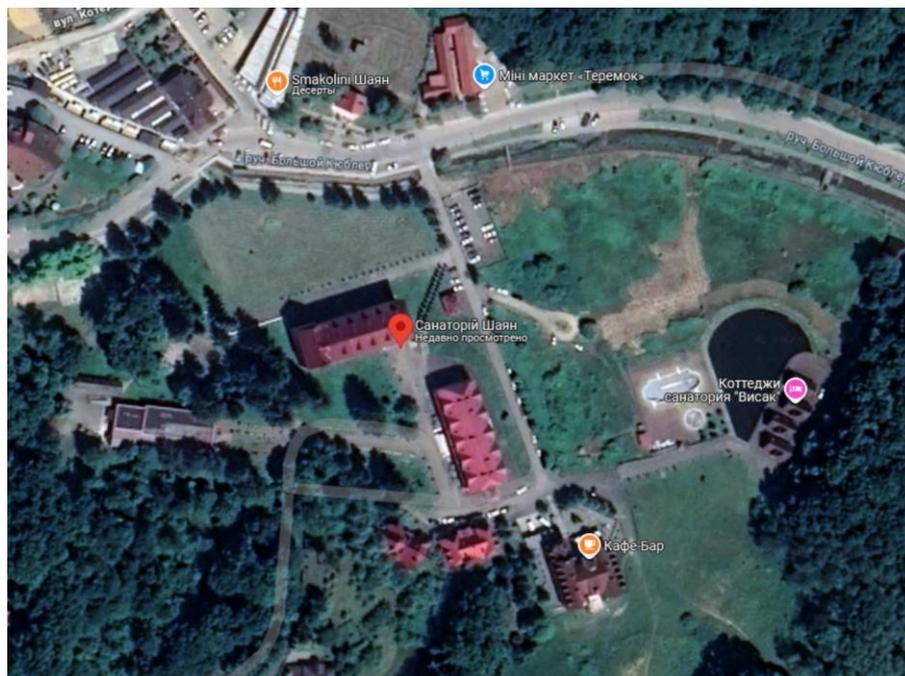

Рис. 1.9 – Генеральный план оздоровчого комплексу «Санаторій Шаян»

Рис. 1.10 – Загальний вигляд оздоровчого комплексу «Санаторій Шаян»

Інфраструктура курорту включає такі елементи як:

- їдальню та кафе,
- два комфортних спальних корпуси,
- лікувально-діагностичний корпус,
- спортивні майданчики,

- тренажери на свіжому повітрі,
- лісопаркову зону для прогулянок,
- бювет з мінеральною водою, що працює цілодобово.

Медичні процедури і програми розроблені на основі багаторічного досвіду і включають кращі методики лікування та реабілітації. Санаторій може одночасно приймати до 500 пацієнтів, включаючи тих, хто проживає в інших готелях курорту.

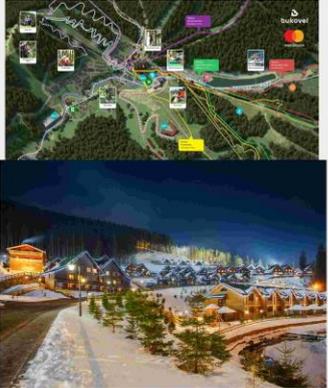
Під час вільного часу від процедури гості можуть брати участь у різноманітних культурних і розважальних заходах, таких як:

- екскурсії по культурних та історичних пам'ятках Закарпаття,
- пішохідні прогулянки серед гірських пейзажів,
- відвідування літнього басейну та кафе,
- концерти і дискотеки,
- заняття верховою їздою на місцевій кінній фермі,
- спортивні турніри (теніс, волейбол, бадмінтон),
- відпочинок на озері Силоамська купальня з катамаранами, риболовлю та іншими водними розвагами,
- лікувальні процедури в водолікарні «Теплі води» з термальними ваннами.

У «Теплих водах» лікувальні ванни з ропою термального походження допомагають при захворюваннях периферійної нервової системи, опорно-рухового апарату та шкіри. До цього курорту регулярно курсують автобуси з курорту «Шаян».

Завдяки поєднанню природних багатств, висококласного сервісу та європейської якості відпочинку, «Шаян» залишається однією з найкращих оздоровчих локацій в Україні, де можна не лише оздоровитися, а й насолоджуватися природною красою Карпат.

Таблиця 1.2

РОЗДІЛ I. ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ПРОЕКТУВАННЯ КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ВІДПОЧИНКУ ТА ОЗДОРОВЛЕННЯ			
№ П/П	ЗАГАЛЬНИЙ ВИГЛЯД / ПЛАНУВАЛЬНЕ РІШЕННЯ	НАЗВА ОБ'ЄКТУ, МІСЦЕ РОЗМІЩЕННЯ	ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА, ІНФРАСТРУКТУРА
1.		САНАТОРІЙ «МОРШИНСЬКИЙ» у МОРШИН ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	Санаторій "Моршинський" був заснований у 1982 році. Комплекс включає 200 номерів, розташованих у чотирьох корпусах. Санаторій має вдале місце розташування навпроти бювету з цілющими мінеральними водами. Санаторій має вдале місце розташування навпроти бювету з цілющими мінеральними водами.
2.		База відпочинку "Сонячна" у с. Затока (Одеська область)	База має оригінальне архітектурне рішення, що забезпечує різноманітність зручних номерів, які задовольняють найрізноманітніші вподобання гостей. Внутрішній дворик комплексу доповнений фонтанами, що створюють особливу атмосферу затишку. База має власний чистий пляж. Для відпочиваючих різного віку облаштовано міні аквапарк.
3.		Туристичний комплекс «Буковель» (Івано-Франківська область)	"Буковель" розміщений на висоті 920 м над рівнем моря і охоплює значну територію, включаючи готелі, підйомники, розважальні заклади, медичні та СПА-центри. Створення курорту розпочалося у 2000 році, наразі він постійно розбудовується і розширюється. Однією з ключових переваг комплексу є наявність 19 сучасних підйомників. ТК «Буковель» пропонує велику кількість розважальних та оздоровчих послуг.
4.		Оздоровчо-рекреаційний комплекс «Косино»	Комплекс «Косино» знаходиться в селі Косонь Берегівського району Закарпатської області. Комплекс має термальні джерела, відкриті ще в 80-х роках під час пошуків нафти, що стало поштовхом для створення відпочинкової зони. Тепер на площі 8 гектарів розташовані різноманітні оздоровчі об'єкти. Вода постачається без фільтрації, що зберігає її природні властивості, і охолоджується до комфортної температури – 41°C (31°C для дитячого басейну).

1.3. Аналіз закордонних практик у проектуванні та будівництві рекреаційно-оздоровчих об'єктів

Закордонні практики проектування та будівництва рекреаційно-оздоровчих об'єктів відзначаються акцентом на стійкості, інноваціях та інтеграції з природним середовищем. У таких об'єктах широко застосовуються екологічні матеріали та енергоефективні технології, що дозволяє зменшити негативний вплив на довкілля. Значна увага приділяється створенню гармонійного простору для відпочинку та оздоровлення, який враховує потреби різних груп населення. У багатьох країнах також розробляються стандарти і нормативи для рекреаційних зон, які сприяють підвищенню якості наданих послуг. Успішні приклади міжнародних проєктів вказують на важливість комплексного підходу, де поєднуються архітектура, ландшафтний дизайн і технологічні рішення. Пропонується проаналізувати 5 рекреаційно-оздоровчих комплексів в різних країнах світу: *Therme Vals* (Валс, Швейцарія), *Blue Lagoon* (Гріндавік, Ісландія), *SHA Wellness Clinic* (Альбір, Іспанія), *Chiva-Som* (Хуахін, Таїланд), *Canyon Ranch* у місті Тусон (штат Арізона, США).

Therme Vals у Швейцарії – це унікальний архітектурний і рекреаційний комплекс, відкритий у 1996 році. Він був спроектований відомим архітектором Петером Цумтором і розташований у селищі Валс (рис. 1.11, 1.12).

Рис. 1.11 – Схема генерального плану комплексу *Therme Vals* у Швейцарії

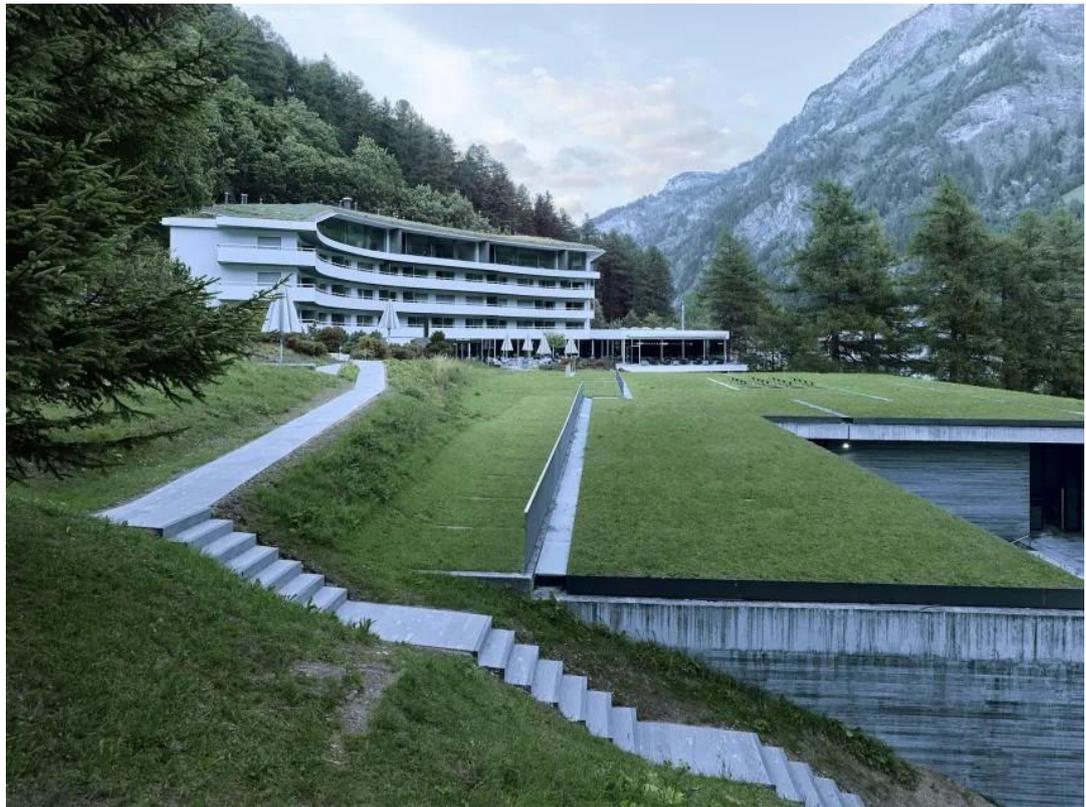

Рис. 1.12 – Загальний вигляд комплексу *Therme Vals* у Швейцарії

Therme Vals є комплексом термальних басейнів, який використовує природні гарячі джерела. Основна мета об'єкта – створення комфортних умов для релаксації, оздоровлення та відновлення сил. Простір спроектовано так, щоб відвідувачі поступово переходили з однієї зони в іншу, відчуваючи різні температурні режими, що підсилює терапевтичний ефект. Зали та басейни розташовані так, щоб забезпечити природне освітлення, приватність та гармонійний зв'язок з навколишнім ландшафтом.

Місткість комплексу розрахована на 120 гостей одночасно. Площа території складає приблизно 6000 м². Therme Vals включає декілька термальних басейнів із водою різних температур, зали для відпочинку, масажні кабінети, зони для медитації та релаксації, а також ресторан. Відвідувачам доступні індивідуальні кабінки, простір для саун та відкритий басейн із видом на гори, що дозволяє насолоджуватися навколишньою природою. Комплекс в своїй структурі включає 7132 Hotel, розкішний готель, який розташований безпосередньо на території. Він відповідає стандартам висококласного сервісу.

Номерний фонд пропонує різноманітні типи номерів, від стандартних до люксових апартаментів, які були розроблені архітекторами світового рівня, зокрема Пітером Цумтором, Кенго Кумою та Томом Мейнтом. Дизайн номерів відрізняється мінімалізмом, високоякісними матеріалами та елегантним оформленням, що доповнює загальну атмосферу комплексу. На території комплексу є кілька ресторанів, зокрема ресторан Silver, відзначений зірками Мішлен, ресторан Red і бар на відкритому майданчику з видом на Альпи. Інфраструктура спроектована так, щоб задовольняти потреби як гостей, які шукають спокою і релаксу, так і тих, хто віддає перевагу активному оздоровленню.

Архітектурний стиль Therme Vals базується на мінімалізмі та інтеграції з природою. Цумтор використав місцевий кварцитний камінь, що надає комплексу монументальний вигляд і створює відчуття єдності з гірським середовищем. Структура басейнів і залів складається з паралелепіпедів, що формують лабіринт із різних приміщень і басейнів. Висока естетична якість будівлі досягається за рахунок простоти ліній та текстур, що підсилюють ефект спокою та гармонії.

Blue Lagoon в Ісландії – це відомий геотермальний спа-комплекс, розташований неподалік від міста Гріндавік. Він став однією з головних туристичних атракцій Ісландії, пропонуючи відвідувачам можливість насолодитися природними гарячими джерелами з багатою на мінерали водою. Комплекс офіційно відкрився у 1992 році, хоча природний басейн утворився дещо раніше – в 1976 році (рис. 1.13, 1.14).

Blue Lagoon виконує функцію рекреаційно-оздоровчого комплексу, що дозволяє відвідувачам відпочивати, оздоровлюватися та насолоджуватися унікальним ландшафтом. Просторі басейни, заповнені геотермальною водою, містять високий рівень мінералів, що має терапевтичний ефект для шкіри. Планувальна структура комплексу побудована так, щоб відвідувачі могли поступово переміщатися між зоною головного басейну, кабінетами для масажу

та релаксаційними зонами. Зручний доступ до різних зон забезпечує комфортне перебування, що сприяє фізичному та психологічному відновленню.

Рис. 1.13 – Схема території комплексу Blue Lagoon в Ісландії

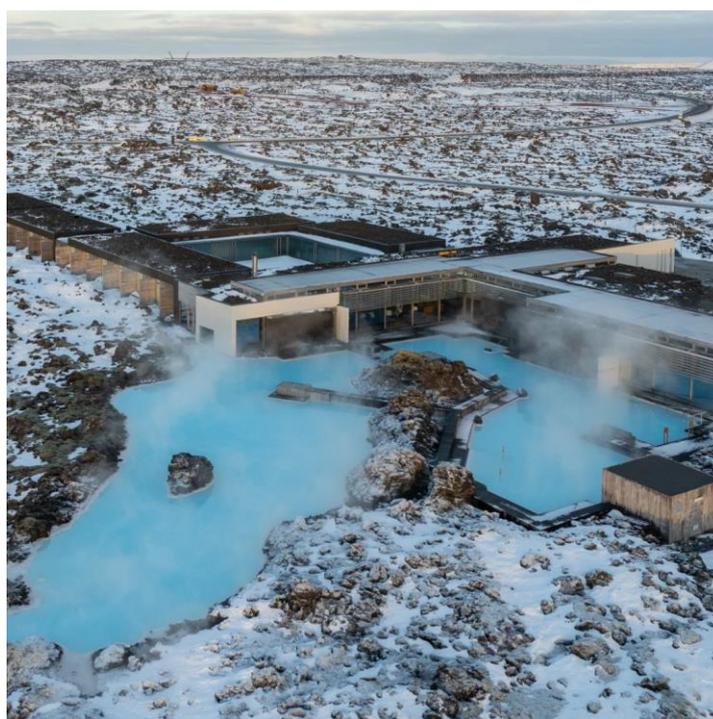

Рис. 1.14 – Загальний вигляд комплексу Blue Lagoon в Ісландії

Одночасно комплекс може приймати близько 600 гостей. Площа території складає приблизно 8000 м². Blue Lagoon має розвинену інфраструктуру для відпочинку та оздоровлення: термальні басейни (головний басейн містить

геотермальну воду з високим вмістом кремнезему, водоростей та мінералів), СПА та велнес-послуги (масажні кабінети, процедури для догляду за шкірою, сауни та парові кімнати), ресторани (Lava Restaurant, який спеціалізується на сучасній ісландській кухні з місцевих інгредієнтів, і кафе для легких закусок), готельну частину (два готелі – Silica Hotel та The Retreat Hotel), зони для релаксації.

Архітектура Blue Lagoon гармонійно поєднує природні елементи та сучасний мінімалізм. Комплекс розташований серед лавових полів, його будівлі і басейни обрамлені вулканічною породою, що підкреслює зв'язок з місцевим середовищем. Основні матеріали будівництва – камінь, скло та дерево, які додають естетики та підкреслюють природну красу місцевості. Сучасний дизайн з великими скляними фасадами дозволяє інтегрувати внутрішній простір з навколишніми краєвидами, що створює ефект відкритості та безпосередньої близькості до природи.

SHA Wellness Clinic в Альбірі, Іспанія – це всесвітньо відомий оздоровчий центр, який поєднує медичні, натуропатичні та східні практики для підтримки здоров'я та довголіття. Він був відкритий у 2008 році та розташований на середземноморському узбережжі.

SHA Wellness Clinic пропонує інноваційні оздоровчі програми, спрямовані на фізичне та психічне відновлення. Зони клініки розподілені на терапевтичні, лікувальні та релаксаційні відділи, що дозволяє гнучко використовувати простір для медичних послуг, діагностики, занять фізичною активністю та релаксу. Великий акцент зроблено на зручному доступі до різних зон і створенні індивідуальних маршрутів для гостей, що сприяє високій ефективності оздоровчих програм.

Місткість комплексу розрахована до 300 гостей. Площа території складає приблизно 27,000 м². SHA Wellness Clinic пропонує розвинену інфраструктуру для оздоровлення, релаксу та індивідуального догляду: медичний центр, спа-центр та зони для релаксації (гідротерапевтичні басейни, сауни, турецькі лазні, а також релаксаційні кімнати з видом на природу, спеціальні приміщення для

медитації, ароматерапії та процедур з використанням водоростей і мінералів), ресторани, фітнес-центр і зони для занять спортом, комфортабельні апартаменти.

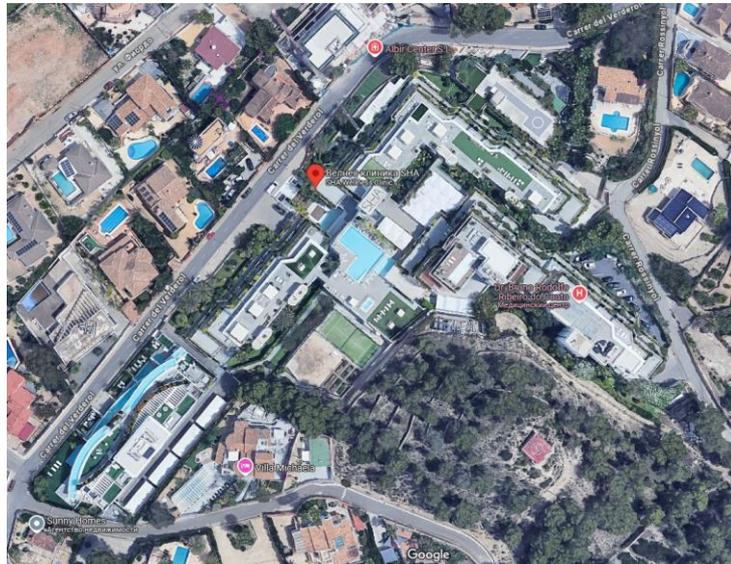

Рис. 1.15 – Схема генерального плану оздоровчого центру SHA Wellness Clinic в Альбірї (Іспанія)

Рис. 1.16 – Загальний вигляд оздоровчого центру SHA Wellness Clinic в Альбірї (Іспанія)

Архітектура SHA Wellness Clinic поєднує сучасний мінімалізм із природними матеріалами, створюючи відчуття гармонії та спокою. Приміщення побудовані із застосуванням екологічних матеріалів та великих скляних фасадів, які відкривають краєвиди на гори та море.

Chiva-Som – це один з найвідоміших оздоровчих курортів у світі, розташований в місті Хуахін, Таїланд. Він був відкритий у 1995 році і спеціалізується на велнес-програмах, які поєднують східні та західні оздоровчі практики (рис. 1.17, 1.18).

Рис. 1.17 - Схема генерального плану Chiva-Som (Таїланд)

Рис. 1.18 – Загальний вигляд Chiva-Som (Таїланд)

Планування комплексу передбачає наявність спеціалізованих зон для лікування, фізичної активності, релаксації та медитації. Комплекс поділений на різні функціональні зони, включаючи медичний центр, спа-зони, зали для фітнесу, басейни, приватні сади та зони для занять на свіжому повітрі.

Комплекс розрахований на 70 гостей, площа його території складає близько 2,8 га. Окрім медичного центру і спа-зон, комплекс включає ресторани з органічною кухнею, фітнес-центр та спортивні зони (тренажерний зал, зали для занять пілатесом, йогою та тай-чи, басейн для аквааеробіки), готельні номери та вілли, оформлені в традиційному тайському стилі.

Chiva-Som поєднує традиційні тайські архітектурні елементи з сучасним дизайном. Будівлі комплексу оточені доглянутими тропічними садами та ставками з ліліями, що сприяє відчуттю єднання з природою.

Canyon Ranch у місті Тусон, штат Арізона є одним із провідних оздоровчих комплексів в США. Він був відкритий у 1979 році і став першим курортом у США, який поєднав у своїх програмах фітнес, медицину, оздоровлення та консультації з харчування, створюючи новий стандарт велнес-послуг у країні. Місткість комплексу – близько 250 гостей одночасно, площа території 65,000 м² (рис. 1.19. 1.20).

Canyon Ranch призначений для персоналізованих оздоровчих програм, орієнтованих на фізичне та психологічне відновлення, що охоплюють такі напрями, як детоксикація, фітнес, боротьба зі стресом, дієтичне харчування та психічне здоров'я. Комплекс включає медичний центр, спа-зони та зони для релаксації (гідротерапевтичні басейни, сауни, кімнати для масажу, терапевтичні лазні та зони для медитації на відкритому повітрі), ресторани з органічною кухнею, фітнес-центр та зони для занять спортом (спеціалізовані тренажерні зали, зали для йоги, пілатесу, кросфіту, а також криті та відкриті басейни для аквааеробіки), номери та апартаменти для гостей з видом на пустельний ландшафт.

Архітектура Canyon Ranch гармонійно вписується в пустельний ландшафт Арізони. Будівлі комплексу виконані в стилістиці, що нагадує традиційну архітектуру Південно-Заходу США з використанням місцевих матеріалів, таких як камінь, дерево та глина. Натуральні кольори й матеріали створюють атмосферу затишку. Зовнішні простори, прикрашені кактусами, скелями та піщаними доріжками, нагадують природний ландшафт пустелі.

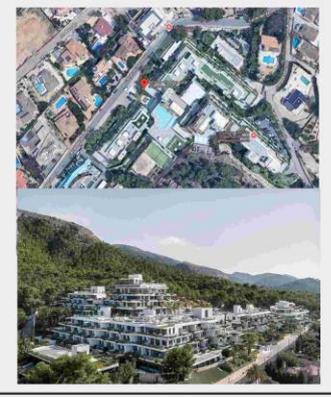
Рис. 1.19 - Схема генерального плану Canyon Ranch у м. Тусон (США)

Рис. 1.20 – Загальний вигляд Canyon Ranch у м. Тусон (США)

Порівняльний аналіз закордонного досвіду приведено у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3.

РОЗДІЛ I. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОЕКТУВАННЯ КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ВІДПОЧИНКУ ТА ОЗДОРОВЛЕННЯ			
№ П/П	ЗАГАЛЬНИЙ ВИГЛЯД / ПЛАНУВАЛЬНЕ РІШЕННЯ	НАЗВА ОБ'ЄКТУ, МІСЦЕ РОЗМІЩЕННЯ	ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА, ІНФРАСТРУКТУРА
1.		Therme Vals у Швейцарії	Унікальний архітектурний і рекреаційний комплекс, відкритий у 1996 році. Він був спроектований відомим архітектором Петером Цумтором і розташований у селищі Валс. Therme Vals є комплексом термальних басейнів, який використовує природні гарячі джерела. Місткість комплексу розрахована на 120 гостей одночасно. Площа території складає приблизно 6000 м ² .
2.		Blue Lagoon в Ісландії	Це відомий геотермальний спа-комплекс, розташований неподалік від міста Гріндавік. Комплекс офіційно відкрився у 1992 році, хоча природний басейн утворився дещо раніше – в 1976 році. Одночасно комплекс може приймати близько 600 гостей. Площа території складає приблизно 8000 м ² . Blue Lagoon має розвинену інфраструктуру для відпочинку та оздоровлення: термальні басейни.
3.		SHA Wellness Clinic в Альбірї, Іспанія	Це всесвітньо відомий оздоровчий центр, який поєднує медичні, натуропатичні та східні практики для підтримки здоров'я та довголіття. Він був відкритий у 2008 році та розташований на середземноморському узбережжі. Місткість комплексу розрахована до 300 гостей. Площа території складає приблизно 27,000 м ² .
4.		Chiva-Som (Таїланд)	Це один з найвідоміших оздоровчих курортів у світі, розташований в місті Хуахін, Таїланд. Він був відкритий у 1995 році і спеціалізується на велнес-програмах, які поєднують східні та західні оздоровчі практики. Комплекс розрахований на 70 гостей, площа його території складає близько 2,8 га. Будівлі комплексу оточені доглянутими тропічними садами та ставками з ліліями, що сприяє відчуттю єднання з природою.

1.4. Аналіз теоретичних підходів до проектування рекреаційно-оздоровчих об'єктів

Проблеми планування територій для створення курортних баз та оздоровчих комплексів привертають увагу фахівців у галузі архітектури та містобудування. Важливу роль у цій сфері відіграють спеціальні дослідження, проведені Інститутом містобудування в Києві, де були розроблені рекомендації та пропозиції щодо організації планування курортних зон.

На сьогоднішній день існує значна наукова спадщина, пов'язана з організацією відпочинку та рекреаційної діяльності. Зокрема, докторські дисертації Ю.А. Веденіна та Ю.Б. Хромова є важливим внеском у розуміння архітектурно-планувальних аспектів створення курортних місць.

Особливості організації курортів і зон для відпочинку також детально досліджуються в роботах Т.Ф. Панченко, що дозволяє глибше зрозуміти проблеми та аспекти розвитку територій для оздоровлення та відпочинку.

Питання функціонально-планувальної організації рекреаційних систем у містобудівному просторі України висвітлено в дисертаційному дослідженні та наукових працях В.В. Шулика.

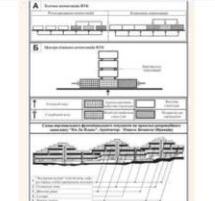
Дисертація І.П. Смадича "Архітектурна організація об'єктів сучасної рекреації в Карпатському регіоні України" досліджує принципи та методи організації рекреаційних об'єктів в Карпатах, включаючи теоретичні, емпіричні та проектні аспекти, а також особливості планування рекреаційного середовища в цьому регіоні.

Принципи та методи функціонально-планувальної організації спортивно-туристичних готелів були досліджені в дисертаційному дослідженні Д.С. Бородая, а питання формування водно-туристичних комплексів розглянуті в наукових працях, дисертаціях та монографії С.О. Ніканорова.

Дисертаційне дослідження Сторожук С.С. "Принципи рекреаційного використання депресивних господарських територій приморських міст (на прикладі міста Одеси)" присвячене розробці концептуальних засад для реорганізації депресивних територій в рекреаційні ландшафти. Авторка

запропонувала методи та критерії комплексної оцінки таких територій, визначила рекреаційний потенціал приморських ділянок і обґрунтувала принципи їх функціонального використання. Основні принципи включають альтернативне рекреаційне використання виробничих територій, реновацію об'єктів промислової спадщини для рекреації, а також створення інноваційних туристичних комплексів. Дослідження завершується рекомендаціями для проектування ландшафтно-рекреаційних утворень на деградованих територіях.

Таблиця 1.4

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЕКТУВАННЯ КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ВІДПОЧИНКУ ТА ОЗДОРОВЛЕННЯ		
1.	 <p>Принципи архітектурно-просторової організації водно-туристичних комплексів в умовах Причорномор'я України</p>	<p>НИКАНОРОВ С. О. «МІСТОБУДІВНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВОДНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ ПРИЧОРНОМОР'Я УКРАЇНИ»</p> <ul style="list-style-type: none"> - ДОСЛІДЖЕНО МІСТОБУДІВНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВОДНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ ПРИЧОРНОМОР'Я -ВИЯВЛЕНО РЯД ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА МІСТОБУДІВНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОДІБНИХ ОБ'ЄКТІВ -ВИДІЛЕНО П'ЯТЬ ОСНОВНИХ ЗОН РЕКРЕАЦІЙНОГО РАЙОНУ ТА ЇХ ГЛИБИНУ - РЕКОМЕНДОВАНО ОСНОВНІ МІСТОБУДІВНІ ЗАХОДИ ПРИ ФОРМУВАННІ ПОДІБНИХ ОБ'ЄКТІВ В УМОВАХ ПРИЧОРНОМОР'Я -ДОСЛІДЖЕНО ГОЛОВНІ МІСТОБУДІВНІ ЗАВДАННЯ, ЯКІ НЕОБХІДНО ВИРІШИТИ ПРИ ФОРМУВАННІ ВОДНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ - ВИЯВЛЕНО РЯД ФАКТОРІВ, ЯКІ ВАРТО ВРАХОВУВАТИ ПРИ РОЗРАХУНКУ МАКСИМАЛЬНОЇ МІСТКОСТІ ПОДІБНИХ ОБ'ЄКТІВ
2.	 <p>Архітектура комплексів відпочинку в природному середовищі</p>	<p>НИКАНОРОВ С. О. «АРХІТЕКТУРА КОМПЛЕКСІВ ВІДПОЧИНКУ В ПРИРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ»</p> <ul style="list-style-type: none"> - РОЗГЛЯНУТО РОЛЬ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА КЛІМАТИЧНИХ УМОВ ПРИ ПРОЕКТУВАННІ ТА БУДІВНИЦТВІ РЕКРЕАЦІЙНИХ, ТУРИСТИЧНИХ ТА КОМПЛЕКСІВ ВІДПОЧИНКУ - ДОСЛІДЖЕНО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВИТОК ПОДІБНИХ КОМПЛЕКСІВ - ВИЗНАЧЕНО ОСНОВНІ ВИДИ АРХІТЕКТУРНО-КОМПОЗИЦІЙНИМИ ЗВ'ЯЗКАМИ МІЖ ОКРЕМИМИ СТРУКТУРАМИ ПОДІБНИХ КОМПЛЕКСІВ -ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ -ДОСЛІДЖЕНО ДАНУ ТЕМУ НА ПРИКЛАДАХ РЕКРЕАЦІЙНИХ, ТУРИСТИЧНИХ ТА КОМПЛЕКСІВ ВІДПОЧИНКУ НА ПРИЧОРНОМОРСЬКІЙ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ
3.	 <p>Перспективні напрямки формування санаторно-курортних закладів на базі термальних джерел Закарпаття</p>	<p>ЧЕРНЯХ А. С., ЧЕРНЯХВСЬКИЙ В.Г. «ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ЗАКЛАДІВ НА БАЗІ ТЕРМАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ ЗАКАРПАТТЯ»</p> <ul style="list-style-type: none"> - ПРОАНАЛІЗОВАНО СУЧАСНИЙ СТАН САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАКАРПАТТЯ - ВИЗНАЧЕНО ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ПОДІБНИХ ЗАКЛАДІВ - ВИЯВЛЕНО ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ПОДІБНИХ ЗАКЛАДІВ - ВИЗНАЧЕНО ФАКТОРИ, ЩО БЕЗПОСЕРЕДНЬО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ПОДІБНИХ ЗАКЛАДІВ - ДОСЛІДЖЕНО ОСОБЛИВОСТІ БУДІВНИЦТВА САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ЗАКЛАДУ НА ЗАКАРПАТТІ
4.	 <p>Принципи рекреаційного використання депресивних господарських територій приморських міст (на прикладі міста Одеси)</p>	<p>СТОРОЖУК С.С. "ПРИНЦИПИ РЕКРЕАЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ ДЕПРЕСИВНИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ПРИМОРСЬКИХ МІСТ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА ОДЕСИ)" ПРИСВЯЧЕНО РОЗРОБЦІ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ДЛЯ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ДЕПРЕСИВНИХ ТЕРИТОРІЙ В РЕКРЕАЦІЙНІ ЛАНДШАФТИ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - ВИЯВЛЕНІ МЕТОДИ ТА КРИТЕРІЇ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ТЕРИТОРІЙ - ДОСЛІДЖЕНО РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРИМОРСЬКИХ ДІЛЯНОК - ПРОАНАЛІЗОВАНО ПРИНЦИПИ ЇХ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ

У навчальному посібнику для студентів вищих навчальних закладів «Рекреаційні комплекси», автори Л.Г. Лук'янова та В.І. Цибух під редакцією проф. В.К. Федорченка здійснили ґрунтовне дослідження архітектурного проектування рекреаційних комплексів. Книга надає детальний огляд історії розвитку рекреаційного середовища та його впливу на формування сучасної

інфраструктури для відпочинку, а також типології рекреаційних середовищ і рекомендацій щодо організації простору комплексів залежно від виду рекреаційної діяльності.

Деякі аспекти архітектурно-планувальної організації закладів відпочинку та оздоровлення також розглянуті в наукових працях А.С. Черняк, В.Г. Чернявського («Перспективні напрямки формування санаторно-курортних закладів на базі термальних джерел Закарпаття»), М.О. Крамаренка («Прийоми архітектурно-художньої виразності курортних готелів»), Л.В. Кучеренка, К.В. Бойка та І.М. Бабія («Архітектурно-просторова організація об'єктів відпочинку і туризму») та інших.

РОЗДІЛ 2. ЧИННИКИ ТА КЛЮЧОВІ ВИМОГИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПРОЕКТУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ КОМПЛЕКСІВ

2.1. Ключові нормативні вимоги та фактори при проектуванні рекреаційно-оздоровчих комплексів.

При проектуванні рекреаційно-оздоровчих комплексів, зокрема санаторіїв, баз відпочинку, профілакторіїв, готельно-туристичних комплексів, мотелів, туристичних готелів тощо, варто враховувати вимоги та рекомендації державних будівельних норм і стандартів. Насамперед це ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій», де викладено основні положення щодо містобудівної організації й розрахунків для таких закладів. Також важливий ДБН В.2.2-9:2018 «Будинки і споруди. Громадські будинки та споруди. Основні положення», що є загальним документом для проектування об'єктів громадського призначення, та ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги», який охоплює основні протипожежні норми.

Для комплексних закладів відпочинку, особливо розташованих у рекреаційних заміських зонах, важливим також є ДБН Б.2.2-5:2011 «Планування та забудова міст, селищ і функціональних територій. Благоустрій територій», який регламентує вимоги щодо благоустрою, включаючи рекреаційні об'єкти.

Додатково, залежно від специфіки закладу, можуть використовуватися такі нормативні документи, як ДБН В.2.2-20:2008 «Будинки і споруди. Готелі», що є основним для проектування всіх відпочинкових та оздоровчих комплексів з готельними номерами, та ДБН В.2.2-10:2022 «Заклади охорони здоров'я. Основні положення», актуальний для проектування санаторіїв, де поряд із відпочинковими функціями передбачено лікувальні відділення.

З'ясуємо по кожному з наведених нормативних документів ключові положення, які варто враховувати при проектуванні об'єктів для відпочинку та оздоровлення.

Аналіз розпочнемо з основного документа – ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій». Цей документ визначає базові умови використання території, містобудівні рішення та розрахункові нормативи для різних типів будівель і споруд, включаючи рекреаційні заклади.

Розділ 8 норм повністю присвячений ландшафтним і рекреаційним зонам. Підпункт 8.4 охоплює основні положення щодо рекреаційних зон населених пунктів. Згідно з п. 8.4.1, зони короткотривалого відпочинку (щоденна та щотижнева рекреація) рекомендовано розташовувати в межах 30 км від населених пунктів. Зони для довготривалого відпочинку (стаціонарна рекреація) доцільно облаштовувати за межами міських територій у максимально комфортних умовах.

Відповідно до п. 8.4.2, площа зон для короткотривалого відпочинку має становити 500–1000 м² на одного відвідувача, включаючи території для активного дозвілля з мінімумом 100 м² на людину. Відстань між зонами відпочинку та доступними автомобільними й залізничними дорогами повинна бути не менше 500 м, а відстань до об'єктів курортно-рекреаційного значення та дачних або садових селищ – не менше 300 м.

У прибережних зонах річок та озер рекомендовано облаштовувати пляжі з мінімальною площею 8 м² на відвідувача і 10 м² для осіб з обмеженою мобільністю. Берегова лінія пляжу повинна мати довжину не менше 0,25 м на людину (п. 8.4.4).

Пункт 8.5 цих норм присвячений курортно-оздоровчим територіям. Підпункт 8.5.1 зазначає, що курортні зони слід розбудовувати на природних ділянках із належними природними ресурсами, сприятливим мікрокліматом, санітарно-гігієнічними умовами та ландшафтом. У курортних зонах необхідно розвивати інфраструктуру – будівництво реабілітаційних санаторіїв, рекреаційних об'єктів, спеціалізованих курортних споруд, пожежних частин, а також впорядковувати паркові і пляжні зони. Також важливе значення мають спеціальні інженерні споруди, такі як бальнеологічні та берегозахисні.

Пункт 8.5.2 вимагає визначення кількості відвідувачів рекреаційних та санаторно-курортних закладів, враховуючи постійні та сезонні місця, а також на основі статистичних даних, з урахуванням доступності приватного і групового житла у житловому фонді для відпочивальників без організованого обслуговування.

П. 8.5.3 передбачає дотримання наступних вимог під час планування нових курортних зон і реконструкції існуючих курортів:

- розміщення об'єктів на територіях із допустимими рівнями шуму;
- винесення за межі курортних територій промислових об'єктів;
- адаптація житлового фонду та громадських будівель для обслуговування людей, що потребують оздоровлення;
- уникнення транзитних транспортних потоків на курортних територіях.
- нові житлові приміщення для працівників закладів слід розміщувати за межами курортних зон. Проектування нових санаторіїв і рекреаційних об'єктів потребує дотримання відстаней відповідно до санітарних норм ДСП 173-96.

П. 8.5.4 визначає, що площа ділянки для санаторно-курортного закладу повинна бути не менше 10 м² на особу для об'єктів обслуговування і 50 м² зелених насаджень для кожного відвідувача.

П. 8.5.5 встановлює вимоги до пляжів у курортних зонах. Наприклад, для дорослих площа має бути не менше 5 м², а для дітей – 4 м² на особу, тоді як для маломобільних осіб необхідно передбачити 8–10 м². Розрахунковий коефіцієнт одноразового завантаження використовується для визначення кількості одночасних відвідувачів на пляжі.

П. 8.5.6 регламентує зону санітарної охорони курортів, яка поділяється на три підзони з обмеженнями на забудову та санітарно-гігієнічні вимоги. Перша підзона охоплює прибережну смугу моря та прилеглі пляжі, де слід

передбачити озеленення, набережні, дитячі і спортивні майданчики, а також споруди для кліматолікування.

П. 8.5.8 визначає норми для рекреаційного житла, де максимальна кількість осіб, що тимчасово розміщуються в одному будинку, не має перевищувати 30 осіб, поверховість будівель – до 4 поверхів, а щільність населення – 195 осіб на гектар.

Відповідно до п. 8.5.9, реабілітаційні та рекреаційні заклади, що розташовані в курортних зонах, можуть формувати єдиний архітектурно-планувальний ансамбль із передбаченими ділянками, розміри яких встановлюються за таблицею 2.1 ДБН.

Таблиця 2.1 – Площа та склад земельних ділянок, призначених для облаштування майданчиків на території рекреаційних і санаторно-курортних закладів

Майданчики	Площа на 1 місце, м ²
Для відпочинку, спокійних ігор, кліматотерапії, читання.	2
Спортивні (волейбол, бадмінтон, тенісні ігри)	3,5
Літнього кінотеатру (лекторію)	0,9
Для танців	0,6

При організації просторової структури курортних територій необхідно формувати мережу установ і центрів, що спеціалізуються на курортному обслуговуванні. Для попередніх розрахунків числа та потужностей таких об'єктів на кожні 1000 осіб, що потребують реабілітації та відпочинку, потрібно користуватися додатком Е.3 ДБН (п.8.5.10).

Згідно з п.8.5.11, на курортних територіях повинні бути передбачені автостоянки для автомобілів, кількість місць в яких розраховується залежно від

потреб. Для автостоянок на 100 відпочиваючих і обслуговуючого персоналу слід визначити таку кількість місць:

- для санаторіїв та пансіонатів: 15-20 місць;
- для готелів та туристичних комплексів: 20-25 місць.

Кількість місць для стоянки мопедів та велосипедів також визначається на основі розрахунків з урахуванням вимог проектування. Якщо на курортній території є туристичні об'єкти, необхідно передбачити додаткові парковки для автобусів і легкових автомобілів, а також для велосипедів туристів. Кількість таких місць визначається розрахунковим шляхом. Розташування парковок повинно забезпечувати зручний доступ до туристичних об'єктів і не порушувати історичну цінність навколишнього середовища, при цьому стоянки мають бути на відстані не більше 500 метрів від цих об'єктів.

В ДБН В.2.2-10:2022 «Заклади охорони здоров'я. Основні положення» виділено окремий розділ 11, присвячений санаторно-курортним установам.

На території санаторно-курортних закладів рекомендується створювати такі функціональні зони: а) житлові корпуси; б) лікувально-діагностичні приміщення; в) спортивні комплекси (включаючи майданчики, басейни тощо); г) зони культурного та відпочинкового дозвілля (включаючи клуби, танцювальні майданчики тощо); д) садово-паркові території; е) господарські приміщення.

Структура і потужність санаторно-курортних установ визначаються з огляду на медичні завдання та особливості місцевих кліматичних умов.

Число і склад відкритих об'єктів для культурного і спортивного відпочинку, а також кількість місць на лікувальному пляжі, включаючи солярії та зони для аерації, також визначаються з огляду на медичні завдання.

Будівлі та споруди санаторіїв поділяються на функціональні групи: а) приймальні зали; б) житлові приміщення; в) лікувально-діагностичні відділення; г) зали для культурних заходів, спорту та відпочинку; д) їдальні; е) адміністративні приміщення; ж) господарські об'єкти.

Житлові зони мають бути ізольовані від інших функціональних груп.

В санаторіях, що розраховані на до 500 осіб, рекомендується передбачити 2 палати ізоляції класу S, для санаторіїв з ємністю до 1000 осіб – 4 палати ізоляції класу S.

Таблиця 2.2

РОЗДІЛ II. ВИМОГИ ЩОДО ПРОЕКТУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ КОМПЛЕКСІВ		
№ П/П	ДОКУМЕНТ	ХАРАКТЕРИСТИКА ВИМОГ (РОЗДІЛИ ТА ПУНКТИ СТОСОВНО ПРОЕКТУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ВІДПОЧИНКУ ТА ОЗДОРОВЛЕННЯ)
1.	ДБН Б.2.2-12:2019 «ПЛАНУВАННЯ ТА ЗАБУДОВА ТЕРИТОРІЙ».	РОЗДІЛ 8. ЛАНДШАФТНІ ТА РЕКРЕАЦІЙНІ ТЕРИТОРІЇ П. 8.4. РЕКРЕАЦІЙНІ ТЕРИТОРІЇ НАСЕЛЕНИХ МІСЦЬ (РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗМІЩЕННЯ, НОРМАТИВИ ЩОДО ПЛОЩІ ТЕРИТОРІЇ, НОРМИ ПРОЕКТУВАННЯ БЕРЕГОВИХ СМУГ) П. 8.5. КУРОРТНО-ОЗДОРОВЧІ ТЕРИТОРІЇ (ІНФРАСТРУКТУРА ТА ПРИЙОМИ РОЗМІЩЕННЯ КУРОРТНИХ ТЕРИТОРІЙ, РОЗРАХУНКОВА МІСТКІСТЬ КУРОРТНИХ ЗАКЛАДІВ, АСПЕКТИ ПРИ ПЛАНУВАННІ ТА РОЗМІЩЕННІ, ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРІВ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК, РОЗРАХУНКОВІ ПОКАЗНИКИ ТЕРИТОРІЙ ПЛЯЖІВ, ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ ЗОН САНИТАРНОЇ ОХОРОНИ, БЕЗПОСЕРЕДНІ ВИМОГИ ДО РЕКРЕАЦІЙНОГО ЖИТЛА, РОЗРАХУНКОВІ ПОКАЗНИКИ ПЛОЩІ МАЙДАНЧИКІВ РІЗНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ КУРОРТНИХ ЗАКЛАДІВ, СИСТЕМА ЗАКЛАДІВ І ЦЕНТРІВ СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО КУРОРТНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ, НОРМАТИВНІ ПОКАЗНИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АВТОСТОЯНКАМИ).
2.	ДБН В.2.2-10:2022 «ЗАКЛАДИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ».	РОЗДІЛ 11. САНАТОРНО-КУРОРТНІ ЗАКЛАДИ - ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗОНУВАННЯ ДІЛЯНКИ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ЗАКЛАДІВ; - ВИЗНАЧЕННЯ СТРУКТУРИ І ПОТУЖНОСТІ ЗАКЛАДІВ; - КІЛЬКІСТЬ І СКЛАД ВІДКРИТИХ СПОРУД НА ТЕРИТОРІЇ, МІСТКІСТЬ ПЛЯЖУ; - ФУНКЦІОНАЛЬНІ ГРУПИ ПРИМІЩЕНЬ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ЗАКЛАДІВ; - ВИМОГИ ЩОДО РАЦІОНАЛЬНОГО ПЛАНУВАННЯ І ЛОГІЧНИХ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ;
3.	ДБН В.2.2-20:2008 «БУДИНКИ І СПОРУДИ. ГОТЕЛІ»	РОЗДІЛ 5. ВИМОГИ ЩОДО ВИРІШЕННЯ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПЛАНУ ДІЛЯНКИ, ОРГАНІЗАЦІЇ ТА БЛАГОУСТРОЮ ДІЛЯНКИ, РОЗРАХУНКОВІ ПОКАЗНИКИ МАШИНОМІСЦЬ НА АВТОСТОЯНКАХ; РОЗДІЛ 6. ОСНОВНІ ОБ'ЄМНО-ПЛАНУВАЛЬНІ ВИРІШЕННЯ ПРОЕКТУВАННЯ ГОТЕЛІВ, ФУНКЦІОНАЛЬНІ ГРУПИ ПРИМІЩЕНЬ, ВИМОГИ ДО ПРОЕКТУВАННЯ ЖИТЛОВИХ І ГРОМАДСЬКИХ ПРИМІЩЕНЬ ГОТЕЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ, В ТОМУ ЧИСЛІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧУВАННЯ; РОЗДІЛ 7 ІНЖЕНЕРНЕ ОБЛАДНАННЯ БУДІВЕЛЬ ГОТЕЛІВ: ВОДОПОСТАЧАННЯ І КАНАЛІЗАЦІЯ, ОПАЛЕННЯ, ВЕНТИЛЯЦІЯ І КОНДИЦІОНУВАННЯ, ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ, ЕЛЕКТРООБЛАДНАННЯ, АВТОМАТИКА, СИСТЕМИ ЗВ'ЯЗКУ ТА СИГНАЛІЗАЦІЇ, УСТАТКУВАННЯ ЛІФТІВ ТА ІНШИХ ВИДІВ МЕХАНІЧНОГО ТРАНСПОРТУ, СМІТТЄВИДАЛЕННЯ; РОЗДІЛ 8. САНИТАРНО-ГІГІЄНИЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ВИМОГИ; РОЗДІЛ 9. ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА; РОЗДІЛ 10. ВИМОГИ ДО ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ.
4.	ДБН Б.2.2-5:2011 «ПЛАНУВАННЯ ТА ЗАБУДОВА МІСТ, СЕЛИЩ І ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ. БЛАГОУСТРІЙ ТЕРИТОРІЙ»	ПИТАННЯ І ВИМОГИ ЩОДО БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІЙ РІЗНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ І РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗАКЛАДІВ. РОЗДІЛ 5.1. РЕКРЕАЦІЙНІ ЗОНИ; РОЗДІЛ 8. БЛАГОУСТРІЙ ТЕРИТОРІЙ ВОДООХОРОННИХ ЗОН ТА ПРИБЕРЕЖНИХ ЗАХИСНИХ СМУГ; РОЗДІЛ 9. ВИМОГИ ДО ПРОЕКТУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ БЛАГОУСТРОЮ.
5.	ДБН В.1.1-7:2016 «ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА ОБ'ЄКТІВ БУДІВНИЦТВА. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ»	ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ І ПРАВИЛА ЩОДО ДОТРИМАННЯ ПРОТИПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ (ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО ПОШИРЕННЯ ПОЖЕЖІ МІЖ БУДИНКАМИ ТА В БУДИНКАХ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕВАКУАЦІЇ ЛЮДЕЙ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ, СИСТЕМИ ПРОТИПОЖЕЖНОГО ЗАХИСТУ.

Приміщення лікувально-діагностичних відділень повинні бути сполучені з житловими корпусами або з'єднані з ними теплими переходами. Склад цих приміщень визначається з урахуванням медичних завдань.

Більшість закладів для відпочинку та оздоровлення включають в свою структуру готельні комплекси. Основні вимоги та нормативи для проектування готелів наведені в ДБН В.2.2-20:2008 «Будинки і споруди. Готелі». Розділ 5 містить вимоги щодо організації генерального плану готелю, благоустрою території та розрахунку парковочних місць. Розділ 6 стосується об'ємно-планувальних рішень для готелів, а також функціональних груп приміщень та вимог до проектування житлових і громадських приміщень, включаючи харчові заклади. Розділ 7 регламентує інженерні системи готелів, такі як водопостачання, каналізація, вентиляція, електропостачання та системи автоматизації. Розділ 8 охоплює санітарно-гігієнічні та екологічні вимоги, розділ 9 присвячений пожежній безпеці, а розділ 10 — енергозбереженню.

2.2. Фактори, що впливають на створення рекреаційно-оздоровчих комплексів

Рекреаційно-оздоровчі комплекси у Закарпатті відіграють важливу роль у забезпеченні здоров'я населення та розвитку туризму в регіоні. Їх формування, розміщення та проектування залежить від багатьох взаємопов'язаних факторів, що охоплюють природні, соціально-економічні, екологічні, архітектурно-планувальні, історико-культурні та юридичні аспекти. Унікальні природні ресурси Закарпаття, такі як мінеральні води та мальовничі ландшафти, визначають місце розташування та функціональну спрямованість цих комплексів. Також значну роль відіграють сучасні вимоги до екологічної безпеки та збереження культурної спадщини регіону. Врахування цих факторів забезпечує стійкий розвиток рекреаційних об'єктів, які відповідають потребам місцевих жителів та туристів.

Отже розділимо фактори, що впливають на створення рекреаційно-оздоровчих комплексів на кілька основних груп:

Природно-кліматичні фактори:

- рельєф і ландшафт місцевості (наявність гір, річок, лісів);

- кліматичні умови (помірний клімат, який сприяє розвитку різних видів оздоровлення та відпочинку);
- наявність природних ресурсів, зокрема мінеральних вод та термальних джерел, які є основою для створення бальнеологічних курортів.

Рельєф і ландшафт Закарпаття, з його гірськими масивами, річками та лісами, визначають можливість створення рекреаційних зон різного типу – від гірськолижних курортів до санаторіїв. Гірські схили підходять для зимових видів спорту, а рівнинні ділянки ідеальні для спокійного відпочинку. Мінеральні води, якими багате Закарпаття, зумовлюють розвиток бальнеологічних комплексів, де проводяться лікувальні процедури. Наприклад, термальні джерела приваблюють туристів цілий рік, а для їх ефективного використання враховують властивості води та відповідність умовам лікувального процесу. М'який клімат Закарпаття є сприятливим для відпочинку та оздоровлення, що стимулює розвиток як літніх, так і зимових туристичних об'єктів.

Соціально-економічні фактори:

- туристичний попит на оздоровчі та рекреаційні послуги;
- рівень розвитку інфраструктури (дорожньо-транспортна мережа, наявність комунальних мереж, закладів харчування);
- інвестиційний клімат та наявність фінансових ресурсів для будівництва і розвитку комплексу;
- потреба в створенні робочих місць та стимулюванні місцевої економіки.

Високий попит на рекреаційно-оздоровчі послуги в Україні та сусідніх країнах є потужним стимулом для інвестування в нові проєкти. Це забезпечує стабільний потік туристів, стимулює розвиток місцевого бізнесу та збільшує надходження до місцевих бюджетів. Розвиток інфраструктури, зокрема транспортної мережі, важливий для зручного доступу туристів до комплексів. Доступність доріг, залізничних і авіасполучень, а також наявність зручного

транспортування є ключовими для вибору місця розміщення комплексу. Можливість створення нових робочих місць у регіоні є важливим економічним фактором. Впровадження нових комплексів сприяє працевлаштуванню місцевих мешканців у сферах обслуговування, будівництва та туристичних послуг, покращуючи загальний рівень життя населення.

Екологічні фактори:

- збереження природного середовища і дотримання екологічних стандартів при будівництві і експлуатації;
- використання екологічно чистих матеріалів і технологій, що мінімізують вплив на навколишнє середовище;
- управління відходами та енергоефективність.

Збереження природного середовища – важливий аспект під час проектування комплексів, щоб уникнути шкоди для ландшафтів та водних ресурсів. Враховується обмеження будівництва на екологічно чутливих ділянках і застосування енергоефективних та екологічно чистих технологій. Використання екологічних матеріалів при будівництві не лише сприяє збереженню природи, а й підвищує рівень комфортності для відвідувачів, які цінують екологічність об'єкта. Системи управління відходами та водоочистки допомагають знизити негативний вплив комплексу на навколишнє середовище, а також відповідають сучасним екологічним стандартам, що є привабливим для екоорієнтованих туристів.

Архітектурно-планувальні фактори:

- вибір оптимального місця розташування комплексу з урахуванням природних ландшафтів і рельєфу;
- відповідність архітектурних рішень місцевим культурним та естетичним традиціям;
- раціональна організація простору і зонування території (розподіл на зони відпочинку, лікування, розваг тощо);
- забезпечення доступності для різних категорій відвідувачів, включаючи людей з обмеженими можливостями.

Розташування та орієнтація комплексів враховують природні особливості місцевості, такі як види на гори чи ліс. Це забезпечує не лише функціональність, а й естетичне задоволення відвідувачів. Важливим є також зонування території – визначення зон для проживання, відпочинку, лікування, спорту. Це дозволяє ефективно організувати простір та забезпечити комфорт для різних категорій відвідувачів. Використання елементів традиційної архітектури та локальних матеріалів сприяє гармонії об'єктів з оточенням та підсилює культурну ідентичність, що приваблює туристів, зацікавлених у традиційних місцевих архітектурних рішеннях.

Історико-культурні фактори:

- збереження культурної спадщини та архітектурних пам'яток у навколишньому середовищі;
- використання елементів місцевої архітектури та декору, що сприяє культурному обміну та формуванню автентичної атмосфери комплексу;

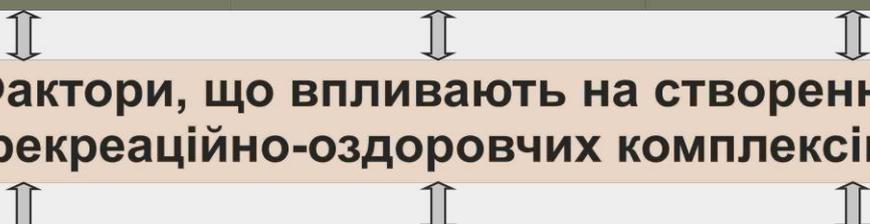
Закарпаття багате на історичні пам'ятки та культурні традиції, що формує особливий культурний ландшафт. Важливо зберегти культурну спадщину при проектуванні нових об'єктів, інтегруючи їх у загальний архітектурний ансамбль. Архітектурний стиль комплексів часто відповідає місцевій естетиці, що забезпечує цілісність та неповторність середовища. Це допомагає створити автентичну атмосферу, що робить відпочинок привабливим для культурних туристів. Підтримка традиційних ремесел та залучення місцевих майстрів до оформлення комплексів підкреслює місцевий колорит і додає унікальності об'єктам.

Юридичні та нормативні фактори:

- дотримання норм і стандартів будівництва, санітарних та екологічних вимог;
- вимоги щодо землекористування та дотримання обмежень, пов'язаних з охоронними зонами природних і культурних об'єктів.

Комплекси повинні відповідати всім вимогам будівельних, санітарних та екологічних норм України, що вимагає відповідного планування та ретельного контролю. Законодавчі обмеження щодо забудови особливо охоронюваних територій (наприклад, заповідників) впливають на вибір місця та масштаб будівництва. Врахування стандартів землекористування є важливим для забезпечення законності об'єктів та уникнення конфліктів із місцевими громадами та владою.

Таблиця 2.3.

РОЗДІЛ II. ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПРОЕКТУВАННЯ КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ВІДПОЧИНКУ ТА ОЗДОРОВЛЕННЯ		
-рельєф і ландшафт місцевості (наявність гір, річок, лісів); -кліматичні умови (помірний клімат, який сприяє розвитку різних видів оздоровлення та відпочинку); -наявність природних ресурсів, зокрема мінеральних вод та термальних джерел, які є основою для створення бальнеологічних курортів.	-туристичний попит на оздоровчі та рекреаційні послуги; -рівень розвитку інфраструктури (дорожньо-транспортна мережа, наявність комунальних мереж, закладів харчування); -інвестиційний клімат та наявність фінансових ресурсів для будівництва і розвитку комплексу; потреба в створенні робочих місць та стимулюванні місцевої економіки.	-збереження природного середовища і дотримання екологічних стандартів при будівництві і експлуатації; -використання екологічно чистих матеріалів і технологій, що мінімізують вплив на навколишнє середовище; -управління відходами та енергоефективність.
Природно-кліматичні фактори:	Соціально-економічні фактори:	Екологічні фактори:
 <p style="text-align: center;">Фактори, що впливають на створення рекреаційно-оздоровчих комплексів</p>		
Архітектурно-планувальні фактори:	Історико-культурні фактори:	Юридичні та нормативні фактори:
-вибір оптимального місця розташування комплексу з урахуванням природних ландшафтів і рельєфу; -відповідність архітектурних рішень місцевим культурним та естетичним традиціям; -раціональна організація простору і зонування території (розподіл на зони відпочинку, лікування, розваг тощо); -забезпечення доступності для різних категорій відвідувачів, включаючи людей з обмеженими можливостями.	-збереження культурної спадщини та архітектурних пам'яток у навколишньому середовищі; -використання елементів місцевої архітектури та декору, що сприяє культурному обміну та формуванню автентичної атмосфери комплексу;	-дотримання норм і стандартів будівництва, санітарних та екологічних вимог; -вимоги щодо землекористування та дотримання обмежень, пов'язаних з охоронними зонами природних і культурних об'єктів.

Кожна група факторів відіграє важливу роль у формуванні унікального образу рекреаційно-оздоровчих комплексів Закарпаття, забезпечуючи не лише відповідність до потреб відпочиваючих, а й гармонійне співіснування з природним та культурним середовищем регіону.

2.3. Типи та класифікація об'єктів рекреаційно-оздоровчого призначення

Об'єкти рекреаційно-оздоровчого призначення можна класифікувати за кількома критеріями, які визначають їхню архітектурну структуру, функціональність та адаптацію до потреб відвідувачів. Архітектурна перспектива допомагає зрозуміти, як кожен тип об'єктів відповідає особливостям території, клімату, потребам відвідувачів і сучасним тенденціям у дизайні та екологічності.

Класифікація за типом функціонального призначення:

- *Санаторії та бальнеологічні курорти:* Санаторії орієнтовані на медичні та профілактичні послуги, а бальнеологічні курорти зосереджені на використанні природних джерел, зокрема мінеральних вод та термальних басейнів. Такі комплекси включають корпуси для проживання, лікувальні відділення, басейни, сауни, процедурні кабінети. Важливий аспект — зручне зонування для забезпечення швидкого доступу до різних зон комплексу.
- *СПА-комплекси та велнес-центри:* ці об'єкти фокусуються на процедурах відновлення і релаксації. Вони містять різноманітні зони: масажні кабінети, сауни, кімнати релаксації, басейни з різними температурними режимами. Дизайн велнес-центрів часто орієнтований на створення затишної атмосфери за допомогою натуральних матеріалів, таких як дерево, камінь, вода.

- *Готельно-рекреаційні комплекси:* поєднують функції відпочинку, лікування і розваг, з широким спектром послуг – від номерів для проживання до розважальних зон. Вони часто включають багатофункціональні зони з гнучким плануванням, що дозволяє використовувати простір для різних подій, таких як конференції, фестивалі та спортивні заходи.
- *Кемпінги та екопоселення:* об'єкти для шанувальників екологічного відпочинку на природі. Вони використовують екологічні матеріали та технології, мають мінімальний вплив на середовище. Архітектурні рішення включають модульні та мобільні конструкції, здебільшого з натуральних матеріалів. Нерідко такі комплекси передбачають енергозабезпечення від відновлюваних джерел – сонячних панелей чи вітрових турбін.
- *Гірськолижні комплекси та бази активного відпочинку:* включають готелі, шале, сховища інвентарю, канатні дороги. Такі об'єкти інтегровані в рельєф, з урахуванням висоти, кутів нахилу, доступності для транспортування туристів. Основна особливість дизайну — адаптація до погодних умов, посилена термоізоляція та стійкість до екстремальних температур.

Класифікація за сезонністю

- *Сезонні комплекси:* зазвичай працюють у певний сезон (наприклад, літні або зимові курорти). Це можуть бути легкі конструкції, які можна тимчасово встановлювати або трансформувати відповідно до сезону. Наприклад, літні табори чи пляжні комплекси мають відкриту планувальну структуру з акцентом на природну вентиляцію.
- *Цілорічні комплекси:* це універсальні об'єкти, які функціонують незалежно від пори року. Архітектурні рішення включають багатофункціональні будівлі з адаптивними технологіями

(наприклад, системами обігріву та охолодження), що дозволяють комфортно експлуатувати комплекс протягом року.

Класифікація за архітектурно-планувальною організацією

- *Компактні комплекси:* усі функціональні зони об'єднані в одному чи кількох спорудах. Вони оптимальні для розташування на обмежених територіях і дозволяють ефективно використовувати простір. Наприклад, в SPA-комплексі у багатоповерховій будівлі можуть бути поєднані номери, процедурні кабінети, зони для релаксації.
- *Розосереджені комплекси:* мають окремі будівлі для різних функцій, розміщені на великій площі. Це дозволяє враховувати природні особливості території, наприклад, розташовувати зони відпочинку ближче до лісів чи водойм. Такі комплекси більш гармонійно інтегруються в природне середовище.
- *Каскадні та терасні комплекси:* розташовані на схилах чи терасах і мають специфічну архітектурну планувальну структуру. Вони враховують особливості рельєфу, тому зони відпочинку, проживання, розваг часто розміщуються на різних рівнях. Це рішення дозволяє оптимально використовувати ландшафт, зберігаючи природну красу місцевості.

Класифікація за матеріалами та стилем архітектури

- *Екологічні комплекси:* використовують натуральні матеріали та екологічно чисті технології будівництва. Архітектура таких об'єктів часто поєднує традиційні місцеві матеріали (дерево, камінь) із сучасними еко-технологіями. Це створює атмосферу природності та злагоженості з навколишнім середовищем, що відповідає очікуванням екоорієнтованих туристів.
- *Інноваційні комплекси:* використовують сучасні матеріали (скло, метал) та високотехнологічні рішення, такі як "розумні" системи управління будівлею, енергоефективні фасади, системи

рециклювання води. Архітектура таких комплексів має сучасний вигляд і часто є показником передових технологій у туристичній сфері.

- *Традиційні комплекси:* архітектура таких об'єктів відповідає історичним або етнічним традиціям місцевості. Наприклад, у Закарпатті це може бути дерев'яна архітектура, шале в альпійському стилі, що інтегрує об'єкти в місцевий культурний контекст і надає їм автентичності.

Класифікація за масштабом (місткістю)

- *Малі об'єкти:* невеликі гостьові будинки, приватні СПА-кабінети, які надають індивідуальні послуги. Це компактні, часто модульні будівлі, розраховані на невелику кількість гостей. Вони зазвичай мають мінімальний вплив на навколишнє середовище і легко адаптуються під різні локації.
- *Середні об'єкти:* готелі середнього розміру, які надають ширший спектр послуг – від проживання до СПА-процедур і невеликих конференцій. Їхня архітектура розрахована на більшу кількість людей, що потребує продуманого зонування.
- *Великі комплекси:* курорти, що займають значні території, з багатофункціональною інфраструктурою — готелі, ресторани, спортивні майданчики, конференц-зали. Архітектура таких комплексів часто має багато окремих споруд, що поєднані з ландшафтним дизайном.

Ця класифікація дозволяє не лише чітко розмежувати типи рекреаційно-оздоровчих об'єктів, але й допомагає створювати комплексні, адаптовані до різних потреб проекти, що відповідають природним, культурним та архітектурним особливостям Закарпаття.

Таблиця 2.4

РОЗДІЛ 3. СПЕЦИФІКА АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ КОМПЛЕКСІВ

3.1. Фундаментальні аспекти архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів

Функціонально-планувальна та архітектурна організація рекреаційно-оздоровчих комплексів є багатокомпонентною системою, що враховує потреби різних категорій відвідувачів та забезпечує оптимальні умови для відпочинку, лікування, оздоровлення та рекреації. Основними групами приміщень у рекреаційних комплексах є приймально-вестибюльна група, лікувально-оздоровчий блок, житлова зона, громадсько-дозвіллевий та адміністративно-господарський блоки.

Приймально-вестибюльна група. Цей блок приміщень забезпечує комфортний прийом і розподіл відвідувачів по зонах комплексу. Основні приміщення цього блоку це власне вестибюль, ресепшн з зоною та шафами для зберігання речей, зона очікування.

Вестибюль: Простора зона, яка часто стає візуальним "обличчям" комплексу. Площа може коливатись залежно від масштабів комплексу (30–50 м² для середнього закладу). Можуть бути облаштовані декоративними елементами, стендами з інформацією про послуги, карти комплексу.

Ресепшн є центром прийому, де відвідувачі реєструються, отримують ключі, інформацію про послуги та розклад. Розташовується поблизу входу, потребує простору від 10 м² і оснащений робочими місцями з комп'ютерами, телефонами.

Зона очікування включає приміщення для зручного очікування та проведення часу перед процедурами або поселенням, зазвичай облаштована м'якими меблями, журналами чи екранами для інформації.

Шафки для зберігання зазвичай розташовані в зоні очікування або поруч із вестибюлем. Містять шафки для зберігання особистих речей відвідувачів, що робить комплекс більш функціональним і зручним.

Вестибюль повинен бути безпосередньо пов'язаний з входом та з іншими блоками (лікувально-оздоровчим, житловим) для легкого доступу відвідувачів до різних зон. Основними вимогами до функціонально-планувальної організації цієї групи приміщень є: зручність доступу, адаптація для маломобільних груп населення, раціональне зонування.

Лікувально-оздоровчий блок є основною зоною комплексу, де зосереджені послуги для відновлення здоров'я та релаксації. Вона включає масажні кабінети, зали для фізіотерапії, тренажерні зали та велику СПА-зону.

Масажні кабінети мають площу 10-15 м² кожен, звукоізольовані, обладнані столами для масажу, місцем для персоналу, шафками для зберігання інвентарю. Призначені для проведення різних видів масажу.

Зали для фізіотерапії за своїм функціонально-планувальним вирішенням у значній мірі залежать від типу обладнання (ультразвукове, магнітне, електротерапія). Зазвичай їх площа сягає від 30 м². Вимагають належної вентиляції, ізоляції від шуму.

Тренажерні зали мають площу від 50 до 100 м², оснащені різноманітним обладнанням для кардіо- та силових тренувань, забезпечуються належною вентиляцією і звукоізоляцією, що мінімізує перешкоди для інших зон.

СПА-зона складається з басейнів, саун, парових кімнат, джакузі та кімнат для водних процедур. Площа СПА-зони залежить від кількості послуг (50–150 м²). Має окремі входи до душових, кімнат для переодягання, зони для розслаблення після процедур, тощо.

Бажано, щоб лікувально-оздоровчий блок мав зручний доступ до вестибюля та житлової зони для комфорту гостей, які хочуть скористатися послугами безпосередньо зі своїх номерів. Основними вимоги до приміщень даного блоку є наявність сучасного обладнання, гігієнічні умови, чітке розмежування функцій та забезпечення комфорту відвідувачів.

Житлова зона. Житлові приміщення розраховані на різну тривалість перебування та вимоги відвідувачів, забезпечуючи їм комфортне проживання та

приватність. До цього блоку входять номери різного типу та апартаменти. Можливі також окрему будиночки-котеджі типу «бунгало».

Номери зазвичай використовуються одномісні та двомісні площею 15–30 м², залежно від класу обслуговування. Оснащені спальними місцями, вбудованими шафами, санвузлами, робочими місцями. Для високого рівня комфорту може бути встановлено кондиціонування, системи звукоізоляції.

Апартаменти є приміщеннями з підвищеним комфортом для тривалого перебування. Площа апартаментів становить понад 30 м². Вони звичайно включають кухонні зони, окремі зони для відпочинку та роботи, а також розширений набір побутової техніки.

Будиночки типу «бунгало» – це окремі невеликі житлові споруди, що забезпечують максимальну приватність та комфорт для відпочинку гостей. Їх площа зазвичай становить від 20 до 50 м², що дозволяє розмістити необхідні приміщення, зокрема спальню, невелику кухню або кухонний куточок, санвузол і зону відпочинку. Переважно їх структура одноповерхова. Будуються часто з екологічних матеріалів (дерево, природний камінь), що добре поєднуються з природним середовищем, створюючи гармонію з ландшафтом. Багато бунгало мають крыту терасу, яка збільшує простір для відпочинку і дозволяє насолоджуватись краєвидами та природою. Бунгало зазвичай розташовані на відстані один від одного, щоб забезпечити приватність і уникнути шуму.

Житлова зона повинна мати зручний доступ до лікувально-оздоровчого блоку, а також до зони громадського харчування, щоб забезпечити відвідувачам комфортне переміщення між основними сервісами. Основними вимогами до даної зони є забезпечення комфорту, звукоізоляція та наявність необхідних зручностей.

Громадсько-дозвіллевий блок спрямований на задоволення соціальних та розважальних потреб відвідувачів. Містить підзону громадського харчування (ресторани, кафе, бари), конференц-зали, підзону для ігор.

Конференц-зали зазвичай має площу від 50 м². Вони можуть бути менші або більші залежно від планованої кількості учасників. Обладнані мультимедійною технікою, проекторами, стільцями з можливістю швидкої трансформації простору.

Заклади харчування (ресторани, їдальні, кафе, бари) можуть бути розраховані для різних режимів: від швидкого обслуговування до повноцінного ресторанного сервісу. Площа залежить від кількості місць (від 50 м² для невеликих кафе до 200 м² для великих ресторанів). Окрім власне залів для відвідувачів, має кухню з усіма необхідними обслуговуючими приміщеннями, окремі кімнати для зберігання продуктів та персоналу.

Зона для ігор включає приміщення для настільних ігор, боулінгу, більярду, інтерактивних розваг. Площа звичайно від 20 м², залежно від обсягу послуг. Зони оснащені відповідним обладнанням для розваг та відпочинку.

Цей блок має безпосередній зв'язок із приймально-вестибюльною групою та відокремлений від житлової зони, щоб не порушувати спокій гостей, які відпочивають у номерах. Основними вимогами є зручний доступ, сучасне обладнання, можливість організації різних видів активності.

Адміністративно-господарський блок є важливою зоною, що забезпечує організаційні та побутові потреби комплексу. Загальна площа блоку залежить від розміру комплексу та обсягів обслуговуючого персоналу, зазвичай становить 50–100 м² або більше, якщо передбачена значна кількість службових приміщень. До даної функціональної зони входять наступні приміщення: адміністративні кабінети, складські приміщення, пральні та прасувальні кімнати, кімнати для персоналу, технічні приміщення.

Адміністративні кабінети включають окремі кімнати для керівного та обслуговуючого персоналу (директор, менеджери, бухгалтерія і т.п.). Площа кожного кабінету може бути 10-15 м², забезпечується офісним обладнанням.

Складські приміщення є місцями для зберігання витратних матеріалів, приладдя для прибирання, техніки. Площа варіюється від 10 до 30 м² залежно від потреб комплексу.

Пральні та прасувальні кімнати є приміщеннями для догляду за текстилем (рушниками, постільною білизною). Вимагають спеціального обладнання (пральні машини, сушильні шафи, прасувальні столи).

Кімнати для персоналу включають зону відпочинку та побутові приміщення для обслуговуючого персоналу, включаючи роздягальні, душові та санвузли.

Таблиця 3.1

Технічні приміщення призначені для розміщення обладнання (електрощитові, котельні, системи вентиляції). Вони забезпечують безперебійну роботу комплексу.

Адміністративно-господарський блок призначений для координації діяльності комплексу, забезпечення безпеки, обслуговування приміщень і

території, а також створення умов для комфортної роботи персоналу. Зазвичай він розташований у неpubлічній зоні комплексу, щоб забезпечити приватність і зручність для відвідувачів. Має окремий вхід або розташовується подалі від житлової та розважальної зон, але повинен мати зручний доступ для персоналу.

3.2. Прийоми та ключові принципи проектування рекреаційних і оздоровчих об'єктів

Проектування рекреаційних і оздоровчих об'єктів ґрунтується на низці принципів, які враховують функціональні, екологічні, соціальні та економічні аспекти. Таким чином можна визначити перелік наступних 12-ти основних принципів: функціональності і зручності, екологічності та сталості, гармонії з ландшафтом, естетичності, мультифункціональності, безбар'єрності та інклюзивності, ергономічності, безпеки, адаптивності, економічної доцільності, інноваційності, соціальної орієнтованості. Охарактеризуємо тезисно кожний з перерахованих принципів.

Принцип функціональності і зручності передбачає, що проектування об'єктів для рекреації і оздоровлення має враховувати потреби користувачів, забезпечуючи комфортне використання приміщень і територій. Функціональне зонування повинно сприяти раціональному використанню простору для відпочинку, лікування, спорту та інших активностей. Основні аспекти принципу функціональності включають:

- забезпечення логічного зонування приміщень і територій: зони відпочинку, спорту, лікування, харчування тощо;
- простота навігації: зручне розташування входів, виходів та орієнтирів для відвідувачів;
- раціональне використання простору для максимального комфорту.

Принцип екологічності та сталості передбачає приділення особливої уваги мінімізації впливу на навколишнє середовище, використовуються екологічно чистих матеріалів, енергоефективних технологій, а також суттєве

озеленення території для збереження природного ландшафту. Таким чином основні аспекти принципу екологічності та сталості наступні:

- використання відновлюваних або природних будівельних матеріалів;
- впровадження енергоефективних систем, таких як сонячні панелі чи системи збирання дощової води;
- мінімізація втручання в екосистему та збереження природних ресурсів.

Принцип гармонії з ландшафтом передбачає, що рекреаційні комплекси мають інтегруватися в природне середовище, зберігаючи його унікальні характеристики. Архітектура повинна підкреслювати красу природного оточення, а не домінувати над ним. Основні аспекти даного принципу наступні:

- використання рельєфу місцевості для інтеграції об'єкта в природне середовище;
- збереження місцевої флори та фауни;
- організація ландшафтного дизайну, що підкреслює красу природи.

Принцип естетичності передбачає привабливість зовнішнього вигляду об'єктів рекреаційно-оздоровчого комплексу, відповідність місцевому архітектурному стилю або гармонійному контрасту з ним. Дизайн приміщень і територій має створювати приємну атмосферу для відвідувачів. Основні аспекти цього принципу наступні:

- дизайн, який відповідає місцевим архітектурним традиціям або створює гармонійний контраст;
- використання кольорової гами та матеріалів, які створюють затишну атмосферу;
- впровадження елементів художнього оформлення для підвищення привабливості.

Принцип мультифункціональності передбачає, що сучасні рекреаційні та оздоровчі комплекси повинні об'єднувати різні види діяльності, включаючи спорт, релакс, лікування, освіту та культурний відпочинок. Це забезпечує залучення широкої аудиторії. Основні аспекти даного принципу такі:

- інтеграція різних функцій: спортивних майданчиків, басейнів, зон для йоги, кафе, навчальних центрів тощо;
- забезпечення можливості одночасного використання об'єкта різними групами відвідувачів;
- планування приміщень для універсального використання.

Принцип безбар'єрності та інклюзивності передбачає, що проектування має враховувати потреби людей з обмеженими можливостями. Забезпечення доступності приміщень, доріжок, басейнів та інших елементів є важливою умовою сучасного дизайну. Основні аспекти принципу наступні:

- наявність пандусів, ліфтів, спеціальних санвузлів;
- створення доріжок із тактильним покриттям для людей із порушеннями зору;
- врахування потреб людей із різними рівнями мобільності.

Принцип ергономічності передбачає, що особлива увага приділяється зручності меблів, розміщенню функціональних елементів, а також організації простору, щоб уникнути дискомфорту користувачів. Основними аспектами принципу ергономічності є:

- розташування меблів і обладнання, яке забезпечує комфортне використання;
- достатні проходи, зручні місця для сидіння, правильна висота робочих поверхонь;
- дизайн, який сприяє фізичному та психологічному комфорту.

Принцип безпеки передбачає, що забезпечення фізичної безпеки відвідувачів є пріоритетним завданням. Це включає надійність конструкцій, відповідність нормам пожежної безпеки, а також організацію безпечного руху пішоходів і транспорту. Його основні аспекти такі:

- відповідність будівельних конструкцій стандартам і нормам безпеки;
- розробка маршрутів евакуації, наявність протипожежного обладнання;
- організація безпечного руху транспорту та пішоходів на території.

Принцип гнучкості і адаптивності передбачає, що проектні рішення мають включати можливість модифікації об'єкта для його адаптації до змін у попиту чи функціональних потребах. Основними аспектами даного принципу є:

- проектування модульних приміщень, які легко перепрофілювати;
- можливість додавання нових функцій без значних змін у будівлі;
- адаптація до сезонних потреб або зміни кількості відвідувачів.

Принцип економічної доцільності передбачає, що проектування об'єктів рекреаційно-оздоровчих комплексів має враховувати оптимізацію витрат на будівництво та експлуатацію, забезпечуючи рентабельність і доступність послуг для споживачів. Основні аспекти принципу економічної доцільності наступні:

- оптимізація витрат на будівництво через використання сучасних технологій;
- зниження експлуатаційних витрат через енергоефективність;
- збалансованість між якістю об'єкта та його вартістю.

Принцип інноваційності передбачає застосування сучасних технологій і методик проектування, що сприяє створенню унікальних об'єктів, які відповідають сучасним стандартам і вимогам. Головними аспектами цього принципу є:

- використання сучасних технологій, таких як розумні системи управління енергоспоживанням;
- впровадження нових підходів до будівництва, наприклад, 3D-друк будівельних елементів;
- створення унікальних архітектурних рішень для залучення уваги.

Принцип соціальної орієнтованості передбачає, що рекреаційні та оздоровчі об'єкти повинні сприяти поліпшенню фізичного й психологічного стану населення, а також формуванню здорового способу життя. Його основними аспектами є:

- формування середовища, яке сприяє фізичному та психологічному оздоровленню;

- розробка програм, що популяризують здоровий спосіб життя;
- створення об'єктів, які сприяють соціальній інтеграції та активній комунікації між людьми.

Таблиця 3.2

РОЗДІЛ III. ПРИНЦИПИ ПРОЕКТУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ КОМПЛЕКСІВ		
Принцип функціональності і зручності	Принцип екологічності та сталості	Принцип гармонії з ландшафтом
-забезпечення логічного зонування приміщень і територій: зони відпочинку, спорту, лікування, харчування тощо; -простота навігації: зручне розташування входів, виходів та орієнтирів для відвідувачів; -раціональне використання простору для максимального комфорту.	-використання відновлюваних або природних будівельних матеріалів; -впровадження енергоефективних систем, таких як сонячні панелі чи системи збирання дощової води -мінімізація втручання в екосистему та збереження природних ресурсів.	-використання рельєфу місцевості для інтеграції об'єкта в природне середовище; -збереження місцевої флори та фауни; - організація ландшафтного дизайну, що підкреслює красу природи
Принцип естетичності	Принцип мультифункціональності	Принцип безбар'єрності та інклюзивності
-дизайн, який відповідає місцевим архітектурним традиціям або створює гармонійний контраст; -використання кольорової гами та матеріалів, які створюють затишну атмосферу; -впровадження елементів художнього оформлення для підвищення привабливості.	-інтеграція різних функцій: спортивних майданчиків, басейнів зон для йоги, кафе, навчальних центрів тощо; -забезпечення можливості одночасного використання об'єкта різними групами відвідувачів; планування приміщень для універсального використання.	-наявність пандусів, ліфтів, спеціальних санвузлів; -створення доріжок із тактильним покриттям для людей із порушеннями зору; -врахування потреб людей із різними рівнями мобільності.
Принцип ергономічності	Принцип безпеки	Принцип гнучкості і адаптивності
-розташування меблів і обладнання, яке забезпечує комфортне використання; -достатні проходи, зручні місця для сидіння, правильна висота робочих поверхонь; -дизайн, який сприяє фізичному та психологічному комфорту.	-відповідність будівельних конструкцій стандартам і нормам безпеки; -розробка маршрутів евакуації, наявність протипожежного обладнання; -організація безпечного руху транспорту та пішоходів на території.	-проектування модульних приміщень, які легко перепрофілювати; -можливість додавання нових функцій без значних змін у будівлі; -адаптація до сезонних потреб або зміни кількості відвідувачів.
Принцип економічної доцільності	Принцип інноваційності	Принцип соціальної орієнтованості передбачас
-оптимізація витрат на будівництво через використання сучасних технологій; -зниження експлуатаційних витрат через енергоефективність; -збалансованість між якістю об'єкта та його вартістю.	-використання сучасних технологій, таких як розумні системи управління енергоспоживанням; -впровадження нових підходів до будівництва, наприклад, 3D-друк будівельних елементів; -створення унікальних архітектурних рішень для залучення уваги.	-формування середовища, яке сприяє фізичному та психологічному оздоровленню; -розробка програм, що популяризують здоровий спосіб життя; -створення об'єктів, які сприяють соціальній інтеграції та активній комунікації між людьми.

Кожен із цих принципів є основою для створення рекреаційних і оздоровчих об'єктів, які відповідають сучасним вимогам і сприяють добробуту суспільства.

Архітектурна та функціонально-планувальна організація рекреаційно-оздоровчих комплексів базується на застосуванні ряду прийомів, які можна згрупувати за певними характеристиками. Основні групи прийомів включають: прийоми розміщення, прийоми композиційно-просторової організації, прийоми функціонально-планувальної організації та прийоми екологічного проектування. Кожну з груп прийомів охарактеризуємо детальніше.

Прийоми розміщення рекреаційно-оздоровчих комплексів можна класифікувати за кількома критеріями, які враховують тип населеного пункту, ландшафтні умови, транспортну доступність, соціально-економічні чинники та інші особливості.

За типом населеного пункту:

- у місті (розташування в паркових зонах або поблизу озелених територій для забезпечення спокійного відпочинку, включення комплексу в багатофункціональну структуру, наявність зручної транспортної розв'язки та близькість до громадського транспорту);

- у селищі або селі (розміщення на периферії селища, ближче до природних ресурсів (ліси, озера), використання локальних особливостей забудови (низькоповерхові споруди, традиційні матеріали), організація компактного комплексу з мінімальним впливом на місцеву інфраструктуру);

- за межами населеного пункту (розташування в екологічно чистих зонах на достатній відстані від промислових об'єктів, використання великих земельних ділянок для створення розвиненої інфраструктури (відкриті басейни, спортзони, екостежки), наявність парковки для особистого транспорту і забезпечення автономності (електро-, водопостачання).

За ландшафтними умовами:

- біля річки (організація прогулянкових зон уздовж берега, використання річки для водних видів спорту, човнових станцій або зон риболовлі, облаштування пляжів або майданчиків для відпочинку на березі);
- біля моря (забезпечення прямого доступу до пляжів, організація зон для морських видів спорту (дайвінг, серфінг), будівництво терас із видом на море для релаксації);
- у горах (розташування поблизу туристичних маршрутів чи гірськокожних трас; інтеграція споруд у природний ландшафт для збереження естетики; забезпечення додаткового обігріву та безпеки в умовах складного клімату);
- біля геотермальних джерел (організація спа-комплексів із використанням лікувальних вод; створення спеціалізованих оздоровчих програм (термальні ванни, грязелікування); будівництво комплексів із екологічних матеріалів, які гармоніюють із середовищем);
- у лісовій зоні (включення природних насаджень у територію комплексу (еко-стежки, пікнікові зони); використання дерев'яних конструкцій у будівлях; організація спортивних активностей, таких як скандинавська ходьба чи велопоходи).

За транспортною доступністю:

- поблизу магістралей (забезпечення зручного під'їзду для туристів на автомобілях, відділення активної транспортної інфраструктури буферними зонами (зелені насадження));
- біля залізничних станцій або аеропортів (організація шатлів для трансферу від транспортних вузлів, створення компактних оздоровчих комплексів для короткотривалого відпочинку));
- у віддалених регіонах (забезпечення спеціалізованого транспорту (джип-сафарі, катери, гелікоптери), будівництво автономної інфраструктури (гостинність поза межами урбанізованих зон)).

За соціально-економічними умовами:

- поблизу популярних туристичних об'єктів (інтеграція з культурно-історичними чи природними пам'ятками, розробка тематичних зон у комплексі, що відповідають регіональним особливостям);

- у зонах із низькою економічною активністю (стимулювання розвитку місцевої економіки через створення робочих місць; використання місцевих матеріалів та ремесел у будівництві та дизайн);

- у заможних районах (створення преміум-комплексів із підвищеним рівнем комфорту та ексклюзивних послуг, забезпечення індивідуального підходу до клієнтів (вілли, приватні зони)).

Прийоми композиційно-просторової організації рекреаційно-оздоровчих комплексів поділяються на кілька основних типів залежно від організації простору та взаємозв'язку елементів: централізована композиція, розгалужена композиція, блокована композиція, лінійна композиція, павільйонна композиція, кільцева композиція, комбінована композиція.

Централізована композиція: усі основні функціональні об'єкти зосереджені навколо центральної зони (наприклад, спа-центру або рекреаційного ядра); забезпечує компактність, зручність доступу та єдину логіку організації.

Розгалужена композиція: функціональні зони розташовані на значній відстані одна від одної, з'єднані доріжками чи транспортом; використовується в умовах складного ландшафту (гірські, лісові території).

Блокована композиція: будівлі та зони згруповані в блоки за функціональним призначенням (житловий, спортивний, оздоровчий); забезпечує чітке зонування та зручність експлуатації.

Лінійна композиція: об'єкти розташовані вздовж природних чи транспортних осей (берегова лінія, дороги); підходить для комплексів біля водойм або в умовах обмеженої території.

Павільйонна композиція: комплекс складається з окремих автономних будівель (котеджі, окремі корпуси); забезпечує індивідуальність і приватність для відвідувачів.

Кільцева композиція: зони організовані навколо центрального ядра, наприклад, водойми чи майданчика для відпочинку; сприяє гармонії із природним середовищем та рівномірному доступу до центральних об'єктів.

Комбінована композиція: поєднує елементи кількох типів (централізовану і розгалужену чи блоковану і павільйонну); забезпечує гнучкість у проектуванні та пристосованість до конкретних умов.

Прийоми екологічного проектування при формуванні рекреаційно-оздоровчих комплексів застосовуються з метою зменшення впливу на довкілля та включають наступні заходи:

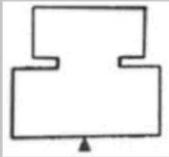
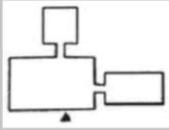
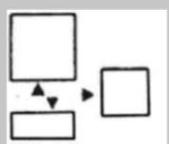
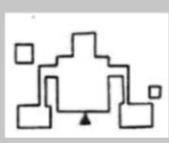
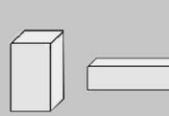
- використання екологічно чистих матеріалів: застосування натуральних або перероблених матеріалів у будівництві;
- енергозберігаючі технології: встановлення сонячних батарей, теплових насосів, систем водозбереження;
- вертикальне озеленення: включення рослинності у фасади, покрівлі та внутрішні двори;
- рекультивация території: відновлення природного ландшафту після будівництва.

Прийоми функціонально-планувальної організації в першу чергу зосереджені на забезпеченні зручності використання комплексу і включають:

- компактне планування: мінімізація відстаней між ключовими об'єктами;
- інклюзивність: створення умов для людей із обмеженими можливостями (пандуси, ліфти, адаптовані номери);
- модульність: використання модульних рішень для швидкого будівництва або перепланування;
- мультифункціональність: організація зон, які можуть виконувати кілька функцій залежно від потреб (конференц-зали, спортзали тощо).

Кожна з цих груп прийомів спрямована на формування комплексного підходу до проектування, що забезпечує зручність, екологічність та естетичну привабливість рекреаційно-оздоровчих комплексів.

Таблиця 3.3

РОЗДІЛ III. ПРИЙОМИ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ КОМПЛЕКСІВ		
Прийоми композиційно-просторової організації		Прийоми екологічного проектування
ПРИЙОМИ	СХЕМИ	
ЦЕНТРАЛІЗОВАНА КОМПОЗИЦІЯ		-використання екологічно чистих матеріалів: застосування натуральних або перероблених матеріалів у будівництві; -енергозберігаючі технології: встановлення сонячних батарей, теплових насосів, систем водозбереження; -вертикальне озеленення: включення рослинності у фасади, покрівлі та внутрішні двори; -рекультивация території: відновлення природного ландшафту після будівництва.
БЛОКОВАНА КОМПОЗИЦІЯ		Прийоми функціонально-планувальної організації -компактне планування: мінімізація відстаней між ключовими об'єктами; -інклюзивність: створення умов для людей із обмеженими можливостями (пандуси, ліфти, адаптовані номери); -модульність: використання модульних рішень для швидкого будівництва або перепланування; -мультифункціональність: організація зон, які можуть виконувати кілька функцій залежно від потреб (конференц-зали, спортзали тощо).
ПАВІЛЬЙОННА КОМПОЗИЦІЯ		Прийоми розміщення
ЗМІШАНА КОМПОЗИЦІЯ		За типом населеного пункту: -у місті -у селищі або селі -за межами населеного пункту За ландшафтними умовами: -біля річки -біля моря -у горах -біля геотермальних джерел За транспортною доступністю: -поблизу магістралей -біля залізничних станцій або аеропортів -у віддалених регіонах
ГОРИЗОНТАЛЬНИЙ АБО ВЕРТИКАЛЬНИЙ РОЗВИТОК КОМПОЗИЦІЇ		

3.3. Особливості архітектурно-планувального рішення рекреаційно-оздоровчого комплексу у Тячівському районі Закарпатської області

У результаті проведених досліджень було розроблено архітектурне та функціонально-планувальне рішення оздоровчо-рекреаційного комплексу, розташованого в Тячівському районі Закарпатської області.

Містобудівні рішення.

Для будівництва комплексу запропоновано обрати незабудовану територію в північній частині села Біловарці Бедевлянської сільської громади Тячівського району Закарпатської області на березі річки Тересва. Ця ділянка розташована на межі населеного пункту у долині річки поруч з автотрасою під схилом гори.

Обрана територія відповідає чинній містобудівній документації та не має обмежень щодо використання.

Територія наразі не забудована, переважно має рівнинний рельєфом та незначний перепад висот. Основну частину займає луг із невеликою кількістю дерев і кущів, які утворюють захисну смугу вздовж дороги й берегів річки. Ділянку планується оформити у вигляді неправильної трапеції площею приблизно 2,6 га. На виїзді з села пропонується передбачити зупинку громадського транспорту для зручності зв'язку з сусідніми селами Добрянське, Бедевля та містом Тячів. На північ від ділянки розташована автотраса та річка, а також на відстані 1 км починається житлова забудова села Добрянське, на півдні знаходиться житлова забудова с. Біловарці, з західного боку розташований лісистий схил гори Кичера, зі сходу річка Тересва.

Торгова інфраструктура представлена магазинами продовольчих товарів у селах Біловарці (1,2 км) й Добрянське (2 км), а також крамницею непродовольчих товарів у Біловарцях. Розташування ділянки є достатньо вигідним з архітектурної точки зору, оскільки вона знаходиться біля виїзду з одного села та на під'їзді до іншого. Архітектурне вирішення головної будівлі, яка суттєво домінуватиме над навколишньою малоповерховою забудовою, вимагає оригінального та гармонійного підходу.

Генеральний план ділянки.

Генеральний план комплексу створено відповідно до нормативів ДБН, з урахуванням рекреаційного й оздоровчого призначення. Організовано зручні підходи до всіх будівель і споруд: головного корпусу, будиночків котеджів, господарських приміщень. Ширина під'їзних автошляхів становить 3,5–5 метрів. Біля головного входу передбачено дві відкриті автостоянки на 48 місць. В підземному поверху головної будівлі додатково передбачено паркінг.

Перед головним корпусом облаштовано широку пішохідну зону з місцями для очікування та відпочинку. Композиційним центром стане фонтан, доповнений квітниками, лавами, ліхтарями та урнами. Значну частину території займатимуть зелені насадження: газони, клумби, декоративні дерева та кущі.

На південний схід від основного корпусу розташовано відкритий басейн із зоною відпочинку, а також вісім котеджів-бунгало на два номери кожен, які матимуть виходи до пляжу та басейну. Задня частина ділянки переходить у пляжну зону, обладнану лежачками, парасольками, майданчиками для волейболу, тренажерами та дитячими ігровими зонами.

З північного боку передбачено господарський двір із майданчиком для розвороту транспорту й місцем для сміттєвих контейнерів. Усі пішохідні доріжки матимуть тверде покриття, а насадження вздовж дороги забезпечуватимуть захист від шуму та пилу.

Архітектурно-планувальне вирішення

Основним елементом комплексу є головна будівля, яка поєднує в собі такі головні функціональні зони: вхідну групу, зону ресторану, оздоровчо-відновлювальний блок, культурно-розважальний блок, готельний блок та зону господарсько-допоміжних приміщень. Ці функціональні одиниці мають окремі входи, що дозволяє їм функціонувати як незалежно, так і в єдиній зв'язці, забезпечуючи багатofункціональність об'єкта. Вхідна група та інші громадські приміщення розташовані переважно на першому поверсі стилізованої частини будівлі, ближче до основного в'їзду на територію комплексу. Готельний блок розміщений на п'яти верхніх поверхах, утворюючи житловий простір.

У зоні організації активного відпочинку передбачено широкий спектр приміщень, які спрямовані на створення умов для різноманітного дозвілля. Вхідна вестибюльна група включає зону відпочинку з меблями, санвузли, а також доступ до інших функціональних груп приміщень. Головний акцент зроблено на розважальний блок, який включає зал для більярду, квест-кімнату, дитячу ігрову кімнату та мультимедійну кімнату для перегляду фільмів у 5D і проведення інтерактивних заходів. Крім того, передбачено кафе швидкого харчування з окремим входом, яке має спрощену систему обслуговування, працює на напівфабрикатах і розраховане на відвідувачів, які прагнуть швидко перекусити під час відпочинку.

Готельний блок починається з вхідної групи на першому поверсі, де розташовані лобі, ресепшн і ліфтовий хол. Ресторанний комплекс включає основний зал, банкетний зал і професійну кухню повного циклу. Адміністративна частина забезпечує роботу готелю через кабінети директора, адміністратора та інші службові приміщення. Також тут розміщено оздоровчий центр, який включає сауни, фітнес-зал, масажний кабінет і зону релаксації. Номерний фонд розташований на чотирьох верхніх поверхах і включає 140 номерів різних категорій – від стандартних одномісних і двомісних до напівлюксів, люксів і апартаментів, загальною місткістю до 250 гостей. Всі номери оснащені балконами, деякі мають панорамні вікна, що відкривають мальовничий вид на навколишній ландшафт і гірські схили. Додатково на території розміщено 8 будиночків бунгало, на 2 номери кожний, які здатні додатково розмістити до 40 гостей безпосередньо поруч із зоною басейну.

Паркінг для гостей розташований у підземному поверсі та розрахований на 54 автомобілі. Додатково перед будівлею є відкрита автостоянка. Для підйому з паркінгу на верхні поверхи передбачено ліфт із тамбур-шлюзом, що забезпечує безпеку й комфорт, а також окремі евакуаційні виходи.

Архітектурна концепція будівлі базується на адаптації до гірського ландшафту. В основі планувальної структури – Г-подібна форма, яка утворює затишний внутрішній двір перед входом до готелю та зоною активного відпочинку. Стилобатна частина вирізняється скляними фасадами, що відображають навколишню природу, створюючи відчуття єдності з середовищем. Ресторанний зал, розташований у стилібаті, має повністю скляну стіну, що виходить у бік річки, завдяки чому відвідувачі можуть насолоджуватися краєвидом під час перебування в приміщенні. Верхні поверхи оформлені у вигляді вертикального об'єму з балконами та вертикальними елементами суцільного скління в місцях розміщення сходових клітин, а також в холі.

Покрівля будівлі виконана у вигляді традиційного чотирисхилого даху, характерного для більшості готельних будівель у Закарпатському регіону. У

цілому будівля поєднує сучасні архітектурні рішення з високим рівнем зручності та функціональності, гармонійно вписуючись у природний ландшафт.

Конструктивне вирішення

Концепція та конструкція основної будівлі рекреаційно-оздоровчого комплексу відзначаються відносною простотою з технічного погляду. Для реалізації проєкту доцільно застосовувати промислові будівельні технології. Основу конструктивної схеми споруди становить каркасний принцип.

В будівництві використовується система колон із розміщенням через 7,2 x 7,2 м. Розмір поперечного перерізу колон рекомендується прийняти 400 x 400 мм. Зовнішні стіни виконані як самонесучі, із цегляної кладки, доповненої утеплювачем. Загальна товщина стін становить близько 510 мм, з використанням екструдованого пінополістиролу в якості теплоізоляції. Зовнішня поверхня обробляється штукатуркою. Внутрішні перегородки планується виконувати товщиною 380 мм і 120 мм, залежно від функціонального призначення.

Перекрыття здебільшого реалізуються із залізобетонних панелей з круглими пустотами, комбінованих із ділянками монолітного залізобетону. Товщина міжповерхового перекрыття – 300 мм. У центрі головного об'єму розміщується шахта ліфта, яка одночасно виконує функцію додаткового ядра жорсткості. Сходові клітини також сприяють підвищенню стійкості будівлі.

Дах споруди має чотирьохскатну конструкцію та покритий черепицею. Для ефективного відведення дощової води і талого снігу передбачено систему зовнішнього водостоку із жолобами, розташованими по периметру даху.

ВИСНОВКИ

На основі здійсненого аналізу та систематизації ключових принципів та прийомів архітектурно-планувального рекреаційно-оздоровчих комплексів, можна дійти наступних висновків:

По Розділу I:

- визначено історичні аспекти та виявлено етапи розвитку рекреаційно-оздоровчих установ;
- проведено огляд і аналіз досвіду України у сфері проектування та будівництва рекреаційно-оздоровчих комплексів;
- проведено аналіз закордонних практик у проектуванні та будівництві рекреаційно-оздоровчих об'єктів;
- проаналізовано теоретичних підходів до проектування рекреаційно-оздоровчих об'єктів.

По розділу II:

- проаналізовано ключові вимоги, що стосуються проектування рекреаційно-оздоровчих закладів;
- виявлено та проаналізовано чинники, які впливають на процес проектування рекреаційно-оздоровчих комплексів;
- проаналізовано типологію, класифікацію й номенклатуру закладів для оздоровлення, відпочинку та рекреації;

По розділу III:

- узагальнено основні характеристики проектування та закономірності архітектурно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих комплексів;
- сформульовано основні принципи та виявлено ключові прийоми проектування рекреаційно-оздоровчих комплексів;
- запропоновано концепцію архітектурно-планувального рішення для рекреаційно-оздоровчого комплексу у с. Біловарці Тячівського району Закарпатської області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. ДБН Б.2.2-5:2011 «Планування та забудова міст, селищ і функціональних територій. Благоустрій територій»
2. ДБН Б.2.2-12:2019 Планування та забудова територій
3. ДБН В.2.2.9-2018 Громадські будинки та споруди. Основні положення
4. ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги»
5. ДБН В.2.2-20:2008 «Будинки і споруди. Готелі»
6. ДБН В.2.2-10:2022 «Заклади охорони здоров'я. Основні положення»
7. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: методологія і методика аналізу, термінологія, районування: монографія. О.О. Бейдик. К: Видавничо-поліграфічний центр Київський університет, 2001. – 395 с.
8. Ковешніков В. С., Ковешнікова О. В. Основи проектування туристично-рекреаційних комплексів: Навч. посіб. 2-ге вид. / В. С. Ковешніков, О. В. Ковешнікова. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. – 288 с.
9. Кравців В.С. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. В.С. Кравців, Л.С. Гринів, М.В. Копач, С.П. Кузик. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 1999. – 78 с.
10. Лук'янова Л. Г., Цибух В. І. Рекреаційні комплекси: Навч. посібник / За заг. ред. В. К. Федорченко. - К.: Вища шк., 2004. - 346 с.; іл.
11. Мацола В.І. Рекреаційно-туристичний комплекс України. Львів: ІРД НАНУ, 1997. 259 с.
12. Панченко Т.Ф. Ландшафтно-рекреаційне планування природно-заповідних територій. Монографія. – К.: Логос, 2015. – 176 с.
13. Панченко Т.Ф. Туристичне середовище, природа, архітектура, інфраструктура (монографія) / Т.Ф. Панченко. – Київ: Логос, 2009. – 176 с.
14. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. / за ред. проф. Ф.Д. Заставного. К.: Знання, 2006. – 575 с.